

Tilknytningskriteriet i privatretslige forhold

- En analyse av unntakene fra hovedregelen om å gå til sak om egen rett eller plikt, med spesielt vekt på fullmaktsforhold

Kandidatnummer: 729

Leveringsfrist: 25.04.2012

Antall ord: 17 997

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Rettslig plassering av oppgaven	1
1.2	Rettskilder.....	3
1.3	Metode	4
1.4	Presisering og avgrensning av problemstilling.....	5
2	PARTSTILKNYTNING SOM SØKSMÅLSBETINGELSE	6
2.1	Innledning.....	6
2.2	Hovedregelen for partstilknytning i privatrettslige forhold.....	7
2.3	Hensyn bak søksmålsbetingelsen om partstilknytning.....	9
3	UNNTAK FRA HOVEDREGELEN OM AT SAKSØKER MÅ GÅ TIL SAK OM SIN EGEN RETT ELLER PLIKT	13
3.1	Innledning.....	13
3.2	Lovkodifiserte unntak utenfor tvl. § 1-3.....	15
3.2.1	Twisteloven § 1-4 og alternative søksmålsvarianter.....	15
3.2.2	Spesiallovgivning	16
3.3	Unntak med sterk forankring i praksis og forarbeider.....	16
3.3.1	Deltaker i rettsfellesskap	16
3.3.2	Ubestemt krets rettighetshavere	18
3.3.3	Større krets med rettighetshavere som lar seg avgrense	19
3.4	Enkeltstående unntak	25
4	SPESIELT OM FULLMAKTSSYNSPUNKTER	32
4.1	Innledning.....	32
4.2	Norsk Tillitsmann ASA – fullmaktssynspunktets gjennomslag.....	34
4.3	Etterfølgende utvikling av fullmaktssynspunktet i praksis.....	43

4.3.1	Høyesterettspraksis	44
4.3.2	Underrettspraksis.....	48
4.3.3	Dom avsagt mot Norsk tillitsmann i Oslo tingrett 30. januar 2013 i lys av ”fullmaktslæren” – et fullmaktssynspunkt i utvikling?.....	52
5	KILDER	59
5.1	Loverregister.....	59
5.2	EU-direktiver	61
5.3	Lovforarbeider	61
5.4	Domsregister.....	62
5.5	Bøker	63
5.6	Artikler.....	64
5.7	Andre kilder	65

1 Innledning

1.1 Rettslig plassering av oppgaven

I norsk rett operer man med en overordnet sontring mellom materielle og prosessuelle regler.¹ De materielle reglene stifter plikt- og rettighetsforhold mellom de enkelte rettssubjektene. Prosessuelle regler regulerer hvordan man skal få håndhevet sin rett og saksbehandlingen for domstolene.² For å vurdere sin faktiske rettsstilling må man se de materielle og prosessuelle reglene i sammenheng, da dette hele utgjør den faktiske rettsposisjonen man innehar.³ Faget sivilprosess er læren om de prosessuelle reglene som gjelder når domstolene skal behandle et sivilrettslig krav,⁴ og er hovedsakelig regulert i lov om mekling og rettergang i sivile tvister av 17. juni 2008 nr. 90 (heretter tvl).

Før domstolen tar stilling til saksøkerens materielle krav, vurderer retten om saksanlegget er korrekt anlagt ved riktig domstol og på riktig måte. De prosessuelle kravene til et saksanlegg kalles prosessforutsetninger,⁵ og behandles normalt i en ”avvisningsomgang” der saken avvises eller fremmes. Én av disse prosessforutsetningene betegnes søksmålsvilkårene, som består av tre kumulative vilkår rettet mot partene i saken og hva som anses for å være et omtvistet materielt krav. Er disse vilkårene oppfylt anses partene som søksmålskompetente og saken fremmes til ”realitetsbehandling”. Her tar domstolen stilling til det materielle kravet i saken, der saksøker enten får dom for sitt krav eller så frifinnes den saksøkte.

De tre søksmålsvilkårene eller søksmålsbetingelsene er regulert i tvl. § 1-3. Første søksmålsbetingelse fremgår ved at det kun er et ”rettskrav” som kan være gjenstand for et

---

¹ Skoghøy (2010) s. 4, Hov (2010) s. 44-46

² Skoghøy (2010) s. 4, Hov (2010) s. 44

³ Hov (2010) s. 46

⁴ Oversikt prosesslovgivningen, se Mæland (2009) s. 23-24

⁵ Oversikt prosessforutsetningene, se Robberstad (2010) s. 60

søksmål, jf. § 1-3 første ledd.⁶ Tvister om andre typer gjenstander, som f.eks. faglige uenigheter eller interessedvister, egner seg for løsning på andre arenaer. Den andre søksmålsbetingelsen er et krav til søksmålssituasjonen og betegnes også aktualitetskravet.⁷ Kjernen i vilkåret er at det må være et ”behov for en rettslig avklaring”.⁸ Rettens oppgave er ikke å stadfeste enigheter. Den tredje betingelsen er et krav om partstilknytning.⁹ Dette kalles også tilknytningskriteriet, og det er hvorvidt en saksøker har tilstrekkelig tilknytning til søksmålsgjenstanden i privatrettslige forhold som er denne oppgavens tema.

De to sistnevnte søksmålsbetingelsene er to selvstendige krav til søksmålet, men har fått sitt uttrykk i et felles vilkår om at ”saksøker må ha et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte”, jf. § 1-3 annet ledd.¹⁰ Hvorvidt det foreligger et ”reelt behov” skal etter annet ledd annet punktum avgjøres ut fra en ”samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det.” Dette er i hovedsak ment som en videreføring av kravet til ”rettslig interesse” som gjaldt for tvml. § 53 og § 54 med tilhørende rettspraksis.¹¹ Til tross for tvistelovens nye språkdrakt var det ikke meningen å foreta noen realitetsendring av dette todelte vilkåret.¹²

Forarbeidene fremhever to overordnede vurderingsnormer som ligger i tvl. § 1-3 generelt. For det første skal vurderingen av hvorvidt en saksøker er søksmålskompetent avgjøres etter en helhetsvurdering av søksmålsvilkårene, spesielt i tvilstilfeller.¹³ For det andre un-

---

⁶ Søksmålsgjenstand som søksmålsvilkår, se Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s.138 og 364-366, NOU 2001:32 s. 186-188 og 652, Skoghøy (2010) s. 341-379, Hov (2010) s. 313-335, Schei m.fl. (2007) s. 41-57

⁷ Søksmålssituasjon som søksmålsvilkår, se Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s.138 og 365, NOU 2001:32 s.187 og 652, Skoghøy (2010) s. 379-391, Hov (2010) s. 336-352, Schei m.fl. (2007) s. 72-80

⁸ Schei m.fl. (2007) s. 73

⁹ Partstilknytning som søksmålsvilkår, se Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 138 og 365-366, NOU 2001:32 s. 187-189 og 652, Skoghøy (2010) s. 391-423, Hov (2010) s. 352-372

¹⁰ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 365

¹¹ Ibid. s. 363

¹² Ibid. s. 363, NOU 2001:32 s. 652

¹³ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 364, se Rt-2001-1505 for illustrasjon

derstrektes det at tvl. § 1-3 er en rettslig standard¹⁴ som skal legge til rette for en ”videre utvikling og konkretisering gjennom rettspraksis, blant annet ut fra endrede samfunnsforhold eller når det kommer opp nye typetilfeller det vanskelig kan overskues på forhånd”.¹⁵ At det skal foretas en helhetsvurdering i tvilstilfeller innebærer at de enkelte søksmålsvilkårene har en relativ karakter ved vurderingen av om saksøkeren er søksmålskompetent. At tvl. § 1-3 anses som en rettslig standard innebærer at innholdet av søksmålsvilkårene påvirkes av samfunnets oppfatning av hvilke saker man bør få avgjort ved rettens hjelp.¹⁶ Dette er forhold som kan ha en innvirkning på hvorvidt retten mener de enkelte søksmålsbetingelsene er oppfylt i den enkelte sak. Jeg vil i denne oppgaven behandle tilknytningskriteriet i privatrettslige forhold som et mer klarlig avgrenset vilkår i tråd med hvordan øvrig teori fremstiller søksmålsbetingelsene.

1.2 Rettskilder

Tvl. § 1-3 kodifiserer en domstolsskapt regel,¹⁷ og er av denne grunn en kortfattet og skjønnspreget bestemmelse. Forarbeidene behandler søksmålsbetingelsene direkte i NOU 2001:32 s. 186-207 og s. 652, Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 137-156 og 363-366 og Innst.O.nr.110 s. 28-31.

Tilknytningskriteriet må av denne grunn utledes av en omfattende mengde rettspraksis. Samtidig er den omfattende mengden som finnes til dels ”knappe i sin begrunnelse, og mange fremtrer også som innbyrdes motstridende”,¹⁸ noe som gjør regelen kompleks. I denne oppgaven vil jeg ta utgangspunkt i den praksis som fremgår av hovedteorien. Hva angår fullmaktssynspunktet har jeg gjennomført selvstendige søk i lovdata.

---

¹⁴ Ibid. s. 363

¹⁵ Ibid. s. 140

¹⁶ Om rettslig standard, se Knoph (1948) s. 1-45, Backer (1984) s. 32-34.

¹⁷ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 140

¹⁸ Hov (2010) s. 335

Det finnes også mye teori om søksmålsbetingelsene. En gjennomgåelse av Høyesteretts praksis viser at det er spesielt Schei m.fl. (2007), Skoghøy (2010) og til dels Hov (2010) det henvises til, og utgjør også de tyngste teoretiske bidragene i sivilprosessen i dag. Jeg tar utgangspunkt i disse tre verkene i denne fremstillingen. Fullmaktssynspunktet i privatrettslige forhold er kun direkte behandlet av Bernt (2011).¹⁹ Det finnes også eldre teori av et stort omfang som vil bli benyttet ved behov.²⁰

1.3 Metode

I denne oppgaven vil jeg benytte meg av alminnelig rettskildelære, med analyse av rettspraksis som et særskilt verktøy grunnet rettskildekonsentrasjonen bak tilknytningskriteriet.²¹ Backer analyserte vilkåret om ”rettslig interesse”, som tilknytningskriteriet var (og er) en del av, og uttalte i den forbindelse at regelens preg av å være en ”rettslig standard” kan anses som en avveiningsnorm.²² Han så det som sin hovedoppgave å presisere denne avveiningsnormen i forhold til søksmålsbetingelsene ved å peke på relevante momenter og deres innbyrdes vekt.²³ Videre uttalte han at ettersom det skal foretas en konkret vurdering av de aktuelle omstendigheter i den enkelte sak, utelukker dette å oppstille ”nødvendige og tilstrekkelige vilkår”, men at man måtte nøye seg med å oppstille enkelte mer presise retningslinjer for når søksmål skal fremmes.²⁴ Tilknytningskriteriet er langt på vei underlagt de samme karakteristikker som Backer fremhever om ”rettslig interesse”, og jeg vil legge til grunn det samme metodiske utgangspunkt for redegjørelsen av tilknytningsvurderingen i privatrettslige forhold.

---

¹⁹ Se også enkelte kommentarer i Berg (2012) s. 13, 68, 123

²⁰ For oversikt, se Hov (2010) s. 355 note 391, Schei m.fl. (2007) s. 40-41

²¹ Om anvendelse og fortolkning av dommer, se Fleischer (1965) s.146 flg.

²² Backer (1984) s. 33 med videre henvisninger

²³ l.c.

²⁴ l.c.

1.4 Presisering og avgrensning av problemstilling

Oppgaven har etter dette et todelt siktemål. For det første er tanken å gi en oversiktlig redegjørelse for tilknytningskriteriet i privatrettslige forhold generelt. Vi har innledningsvis sett på de karakteristiske trekk ved tvl. § 1-3, og hovedregelen i privatrettslige forhold vil bli behandlet i punkt 2. For disse to punktene har jeg måttet være selektiv grunnet oppgavens ordbegrensning, og jeg har derfor behandlet det som er mest nødvendig for å skape en helhetlig redegjørelse for tilknytningskriteriet. For det andre er målet med oppgaven å skape en oversikt over innholdet av de unntak som finnes fra hovedregelen i privatrettslige forhold i punkt 3. Innenfor de enkelte unntak har jeg som mål å klargjøre hvilke avveinings- eller vurderingsnormer som har blitt lagt til grunn i praksis for å avgjøre hvorvidt man kan anses som søksmålsberettiget. I punkt 4 vil jeg foreta en grundigere analyse av unntaket om fullmaktsrepresentasjon. Dette unntaket ble for første gang eksplisitt akseptert i Rt-2010-402, og jeg skal se på utviklingen etter denne kjennelsen, derunder Oslo tingretts kjennelse av 31. januar 2013 om Norsk Tillitsmanns søksmålskompetanse.

Jeg avgrenser denne oppgaven mot en utførlig behandling av tvl. § 1-4, § 1-5, og § 36-3 i tillegg til andre spesiallover som regulerer tilknytningskriteriet spesielt. Heller ikke saksøktets tilknytning til søksmålsstanden vil behandles utførlig, herunder reglene om tvunget prosessfellesskap. Pretensjonslæren vil kun kort kommenteres. Tvl. § 1-3 er forutsatt i overensstemmelse med internasjonale forpliktelser,²⁵ og dette vil heller ikke bli generelt behandlet. Tilknytning i offentligrettslige forhold vil ikke behandles. Der disse temaene blir kommentert er det med formål om å plassere tilknytningskriteriet i privatrettslige forhold i sin rettslige kontekst, i tillegg til å vise de store linjene i tilknytningsproblematikken og hvor problemstillingene eventuelt måtte oppstå. Oppgaven er utstyrt med et notesystem som viser fortløpende til relevant teori der egen redegjørelse er begrenset.

---

²⁵ Se NOU 2001:32 s. 186. Om EMK og EØS ift. tvl. § 1.3, se Schei m.fl. (2007) s. 39-41, Skoghøy (2010) s. 338-339, Hov (2010) s.126-132. Tvl § 1-3 i forhold til nordisk rett, se NOU 2001:32 s.189

2 Partstilknytning som søksmålsbetingelse

2.1 Innledning

Søksmålsbetingelsen om partstilknytning er som nevnt lovfestet i tvl. § 1-3 annet ledd, og stiller krav om tilstrekkelig tilknytning mellom partene i saken og søksmålsgjensstanden.²⁶ Det følger av forarbeidene at ”tilknytningen må være av en slik art at saksøkeren har en beskyttelsesverdig interesse i å få dom overfor den aktuelle saksøkt. Om tilknytningskravet er oppfylt må bero på en konkret vurdering”.²⁷ I grensetilfeller vil det være avgjørende om det er ”naturlig og rimelig at tvisten skal kunne bringes inn for domstolen”.²⁸ Spørsmålet om det foreligger tilstrekkelig tilknytning kan med andre ord omformuleres til et spørsmål om saksøkeren har en beskyttelsesverdig interesse i å gå til sak.²⁹

Ved vurderingen av om en part har tilstrekkelig tilknytning er det vanlig å skille mellom offentligrettslige og privatrettslige forhold, ettersom kravet er forskjellig for de to typetilfellene.³⁰ Utgangspunktet i privatrettslige forhold er at man kun kan gå til sak om egen rett eller plikt. Bakgrunnen for dette er at privatrettslige regler ivaretar et avgrenset sett med interesser som i hovedsak springer ut av den enkeltes privatautonomi. Utgangspunktet i offentligrettslige forhold er at man har tilstrekkelig tilknytning hvis man er direkte tilgodesett av et offentlig vedtak, men der man også er ansett for å ha en beskyttelsesverdig interesse hvis man inngår i den kretsen som har rettslige klageinteresse.³¹ Dette begrunnes med at offentligrettslige regler balanserer et bredere spekter av interesser, og en disposisjon fra det offentlige kan ofte påvirke flere enn den som er direkte tilgodesett.³²

---

²⁶ Bernt (2011) s. 142

²⁷ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 365

²⁸ Ibid s. 364

²⁹ Om rettigheter kontra interesser, se Fleischer (1987) s. 244-265

³⁰ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 138, Skoghøy (2010) s. 395, Hov (2010) s. 354

³¹ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366

³² Skoghøy (2010) s. 393-394 og 395-396, Hov (2010) s. 354

Tilknytningskriteriet retter seg både mot saksøker og den saksøkte,³³ der begge to må ha tilknytning til søksmålgjenstanden og på denne måten også ha tilknytning til hverandre. Dette følger naturlig av rettskravskonstruksjonen som innebærer en rett og en motstående plikt mellom to juridiske personer utledet av et rettsgrunnlag.³⁴ Kravet til saksøkers tilknytning betegnes som aktiv søksmålskompetanse, og kravet til saksøktes tilknytning betegnes passiv søksmålskompetanse.³⁵ Denne oppgaven omhandler den aktive søksmålskompetanse. Hvorvidt det foreligger passiv søksmålskompetanse i privatrettslige forhold byr normalt ikke på problemer, da saksøkeren må rette søksmålet mot den han eller hun mener å ha et krav mot.³⁶ En annen side ved den passive søksmålskompetansen er at det i noen saker stilles krav om at flere må saksøkes for å få en endelig avgjørelse på saken (trepartskonflikter).³⁷ Hvis det offentlige saksøkes er deres stilling spesialregulert i tvl. § 1-5. Denne oppgaven vil i det videre kun behandle den aktive søksmålskompetanse i privatrettslige forhold.

2.2 Hovedregelen for partstilknytning i privatrettslige forhold

Det fremgår av fast og langvarig norsk rettspraksis at den klare hovedregel for partstilknytning i privatrettslige forhold er at en saksøker kan gå til sak om sin egen rett eller plikt overfor saksøkte.³⁸ Hovedregelen er ettertrykkelig bekreftet i forarbeidene til tvisteloven³⁹ og en enstemmig teori.⁴⁰ Hov presiserer at ”søksmål om privatrettslige forhold bare kan

---

³³ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 138

³⁴ Skoghøy (2010) s. 340

³⁵ Hov (2010) s. 352

³⁶ Nærmere om spørsmålet, se Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366, NOU 2001:32 s. 188, Skoghøy (2010) s. 402-403, Hov (2010) s. 368-372, Schei m.fl. (2007) s. 64-72

³⁷ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 149-152, se Rt-2002-816 for illustrasjon av trepartskonflikt i privatrettslige forhold

³⁸ Se Rt-1989-338 s. 341, Rt-2006-238 avsnitt 16 for illustrasjon, se Skoghøy (2010) s. 396 note 177 for ytterligere bekreftende rettspraksis

³⁹ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 365, NOU 2001:32 s. 187

⁴⁰ Hov (2010) s. 355 note 391 for videre henvisning til teori

reises av den som er materielt berettiget, og at sak bare kan reises mot den som er materielt forpliktet.”⁴¹ I disse situasjonene har saksøkeren alltid en beskyttelsesverdig interesse i å gå til sak, som f.eks. ved inndrivelse av egne pengekrav eller utnyttelse av en personlig bruksrett. Hovedregelen er presisert gjennom en rekke avgjørelser som konstaterer at en indirekte eller avledet interesse fra den materielt berettigede normalt sett ikke er tilstrekkelig.⁴² Men er man først materielt berettiget trenger ikke saksøkeren å påvise en økonomisk interesse eller umiddelbar nytte av dommen.⁴³

Tilknytningskravet har videre en tidsmessig utstrekning, der tilknytningen må foreligge fra det tidspunkt virkningene av et saksanlegg inntreffer, som er når forliksklage kommer inn til forliksrådet eller stevning kommer inn til retten,⁴⁴ og helt frem til dom blir avsagt.⁴⁵ Saksøkerens tilknytning skal videre prøves opp mot hvert enkelt rettskrav han gjør gjeldende.⁴⁶

Vurderingen av om det foreligger tilstrekkelig tilknytning må sees i lys av pretensjonslæren og skillet mellom materiell og prosessuell rett.⁴⁷ Med pretensjoner siktes det til hva saksøkeren hevder eller foregir når han går til sak. Pretensjonslæren går kort fortalt ut på at når domstolen skal ta stilling til hvorvidt saksøker har tilstrekkelig tilknytning, kan retten kun foreta en ”selvstendig vurdering av det faktum og den juss saksøkeren gjør gjeldende så langt det bare har betydning for søksmålsbetingelsene.”⁴⁸ Sammenligner vi vurderingselementene i den prosessuelle hovedregelen om tilknytning i privatrettslige forhold med elementene i et materielt rettskrav, står vi igjen med at den materielle og prosessuelle vurderingen overlapper hverandre. Dette innebærer at i de saker hvor saksøker pretenderer å gå

---

⁴¹ Ibid. s. 355

⁴² Hov (2010) s. 354-357, Skoghøy (2010) s. 396-398

⁴³ Rt-1958-891, se Hov(2010) s. 357, Schei m.fl. (2007) s. 59

⁴⁴ Rt-2009-966 avsnitt 18, Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 365

⁴⁵ Rt-1999-1226, Schei m.fl. (2007) s. 39, Skoghøy (2010) s. 395

⁴⁶ Schei (2007) s. 38, se HR-1992-474-K for illustrasjon

⁴⁷ Se Schei (2007) s. 80-84, Skoghøy (2010) s. 394-395, Hov (2010) s. 374-377, Robberstad (2007) s. 61-79, Backer (1984) s. 27-31

⁴⁸ NOU 2001:32 s. 188

til sak om sin egen rett eller plikt så skal pretensjonen legges uprøvd til grunn.⁴⁹ Den litt spesielle følgen av dette er at man har oppstilt en prosessuell ”hovedregel” om tilknytning i privatrettslige forhold som aldri faktisk vurderes av domstolen. Det er kun i de tilfeller der saksøker går til sak med et krav han ikke selv er materielt berettiget at domstolen må vurdere om vedkommende har en beskyttelsesverdig interesse i å gå til sak. Det er for disse situasjonene man kan utlede retningslinjer eller avveiningsnormer fra Høyesteretts praksis om hvorvidt man har tilstrekkelig tilknytning eller ikke.

2.3 Hensyn bak søksmålsbetingelsen om partstilknytning

Tvl. § 1-3 er begrunnet i domstolenes samfunnsfunksjon som er å løse rettslige tvister og skal fungere som en skranke for hvilke saker som kan anlegges for domstolen.⁵⁰ På den måten reduseres domstolenes arbeidsbelastning, og den eventuelle saksøkte beskyttes mot unødvendige søksmål.⁵¹ Ettersom tilknytningskriteriet utgjør en av tre pilarer i tvl. § 1-3 er vilkåret en bærer av disse overordnede hensynene. Men tilknytningskriteriet er også begrunnet i selvstendige og konkrete hensyn.

Hovedregelen om tilknytning i privatrettslige forhold skal i seg selv sikre at sakens parter har en slik tilknytning til søksmålsgjenstanden at saksøkeren har en beskyttelsesverdig interesse av å gå til sak.⁵² Utgangspunktet må sees i sammenheng med de materielle rettsregler i privatrettslige forhold, som er skapt etter en forutsetning om privatautonomi og at hver enkelt kan disponere uforstyrret over egne private og økonomiske rettigheter.⁵³ Det ville føles unaturlig, urettferdig og til dels integritetskrenkende om hvem som helst kunne tre inn i private rettsforhold og foreta bindende disposisjoner for den egentlige berettigede. En fravikelse av den prosessuelle hovedregelen om at man kun kan gå til sak om egen rett eller

---

⁴⁹ Rt-2005-999, Rt-2011-297

⁵⁰ Backer (1984) s. 31

⁵¹ Ot.prp.nr.51 (2004-2005).s. 137, NOU 2001:32 s. 189

⁵² Bernt (2011) s. 143

⁵³ Hov (2010) s. 354

plikt kan bli et forstyrrende element i det materielle normsystemet og et skår i den enkeltes rettsnytelse. Et unntak kan også bli vanskelig å avgrense grunnet den tette sammenhengen det ofte er mellom et rettssubjekts materielle rettsposisjoner, og hensynet til forutberegnelighet tilsier at man holder seg til hovedregelen.

Tvl. § 1-1 er en generell formålsbestemmelse og en nyskapning i tvisteloven. Schei m.fl. uttaler at disse formålene er egnet til å flytte grensene for rammene av tvl. § 1-3.⁵⁴ I tråd med denne oppfatningen åpner forarbeidene for at flere saker skal slippes inn for domstolene der det er behov for rettslig avklaring.⁵⁵ Dette kan gi grunnlag for en mer liberal tolkning av søksmålsvilkårene og tilknytningskriteriet. På den annen side fremhever § 1-1 at det er ”partene” som skal få ”argumentere for sin sak og føre bevis” og få ”mulighet til å imøtegå motpartens argumentasjon og bevis”. Det som fremheves her er prinsippet om kontradiksjon, som også er en grunnleggende rettssikkerhetsgaranti etter EMK art. 6 (1) om en ”fair trial”⁵⁶ og er gitt forrang etter menneskerettsloven § 3. Kontradiksjonsprinsippet skal bidra til en korrekt og god opplysning av saken, som igjen fører til en rettferdig dom. Disse to hensynene blir ivaretatt gjennom hovedregelen om at man bare kan gå til sak om egen rett og plikt.

Hensynene bak hovedregelen om tilknytning i privatrettslige forhold er best belyst i praksis, og spesielt gjennom de kjennelser som vurderer hvorvidt fullmaktsrepresentasjon skal tillates eller ikke. Her skal jeg trekke frem Rt-1989-338, som er den første saken som tar et begrunnet standpunkt til hvorfor fullmaktsrepresentasjon som hovedregel ikke er tillatt. Kjennelsen omhandler en bobestyrer som gikk til sak i eget navn etter fullmakt fra den materielt berettigede eier av leiegården om utkastelse av en leieboer. Høyesterett avviste saken grunnet manglende tilknytning, og tok eksplisitt stilling til hvorfor det skal være samsvar mellom formell og reell partsstilling:

---

⁵⁴ Schei m.fl. (2007) s. 35

⁵⁵ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 142

⁵⁶ Om EMK art. 6 (1) om kravet til ”fair trial” og ”access to court”, se Robberstad (2010) s. 49-54 med videre henvisninger

”Kravet til samsvar mellom formell og reell partsstilling tilsies av forskjellige hensyn. I prosesser for domstolene må både den annen part og dommerne ha et ubetinget krav på å vite hvem som er den reelle part, og dette må innebære at det er denne som til enhver tid skal være angitt som part ... Spørsmålet vil kunne ha betydning f.eks. i forbindelse med inhabilitet, rettskraft, ansvar for saksomkostninger og bestemmelser som regulerer situasjonen når en part dør, går konkurs eller taper sin rettslige handleevne.”⁵⁷

Ettersom tilknytningskriteriet gjør krav på en konkret vurdering vil forskjellige mothensyn som gjør seg gjeldende alt ettersom hvilken type rettskrav og situasjon saken omhandler, noe vi skal se i punkt 3 og 4. Men de som er fremhevet i det siterte gjelder generelt.

Med rettskraft sikter man til en avgjørelses bindende virkninger. Hva angår partstilknytning er det rettskraftens subjektive side som kan være problematisk. Hovedregelen fremgår av tvl. § 19-15 (1) første punktum der en dom kun er bindende for sakens parter, og det er den formelle partsstilling som er avgjørende.⁵⁸ Kretsen som blir bundet utvides i annet punktum til også å gjelde ”andre [enn de formelle parter] som på grunn av sitt forhold til parten [saksøkeren] vil være bundet av en tilsvarende avtale om tvistegjenstanden”. Dette betegnes avledet rettskraft. Rettskraftsvirkningen kan også være regulert i spesiallover, og betegnes utvidet rettskraft.⁵⁹ Hvis den materielt berettigede part, som blir representert av en tredjemand, ikke blir bundet etter en av de to siste alternativene oppstår faren for nye saksanlegg om samme søksmålsgjenstand og derav motstridende rettsavgjørelser. Dette er et resultat som prosessen i seg selv har som formål å unngå. Blir den materielt berettigede part bundet av tredjepersonens saksanlegg vil det ikke være fare for motstridende avgjørelser, og problemet elimineres.⁶⁰

---

⁵⁷ Se s. 341

⁵⁸ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 440

⁵⁹ Mæland (2009) s. 234

⁶⁰ Se omtale av Rt-2008-1022 i punkt 3.4

Inhabilitetshensynet sikter til at det er en forutsetning for dommeren å vite hvem sakens faktiske parter er for å vurdere sin habilitet etter domstolsloven § 106 flg. Uklarhet om hvem som faktisk er part kan skape uklarhet om hvem som er ansvarlig for saksomkostninger etter tvl.kap.20. At det er samsvar mellom den formelle og reelle part støttes også blant annet av domstolenes kontroll av partsevne, der det ikke er lov å omgå reglene om partsevne ved å benytte en fullmektig i sitt sted.⁶¹

---

⁶¹ Rt-1994-524

3 Unntak fra hovedregelen om at saksøker må gå til sak om sin egen rett eller plikt

3.1 Innledning

Praksis viser at en saksøker kan ha en beskyttelsesverdig interesse i privatrettslige forhold også når vedkommende går til sak uten å ha et krav som angår egen rett eller plikt. Etter hovedregelen vil slike interesser mangle rettsordenens beskyttelse. Resten av denne oppgaven skal gjøre rede for de unntakssituasjoner som retten har ansett som en ”beskyttelsesverdig interesse” og der det har vært ”rimelig og naturlig” å tilkjenne saksøkeren søksmålskompetanse.

Det skal presiseres at samtlige unntakstilfeller er bygd over samme lest. Saksøker (A) pretenderer å ha et krav som tilhører den materielt berettigede (B) overfor en motpart (C). Pretensjonen skal i slike tilfeller alltid prøves i privatrettslige forhold. Til tross for at vi skal se på mange forskjellige unntak fra hovedregelen ligger denne overordnede konstruksjonen fast. Det som varierer i det følgende er hvordan A er knyttet til B.

Den foreliggende rettspraksis og teori etterlater etter mitt syn et noe uoversiktlig inntrykk over hvilke unntakssituasjoner som finnes, og hvordan man vurderer om man har en beskyttelsesverdig interesse eller ikke. Tilknytningskriteriet er som nevnt en domstolsskapt regel, og jeg skal kort skissere utviklingen av tilknytningskriteriet som kan bidra til en bedre forståelse. Hver enkelt sak som blir forelagt for domstolen innebærer en avgjørelse av tilknytningsspørsmålet for den enkelte part i et konkret tilfelle. Enkeltsakene gir etter hvert anvisning på en bestemt situasjon der en saksøker typisk har en ”beskyttelsesverdig interesse”. Etter hvert grupperes disse enkeltsakene til unntakssituasjoner, og Høyesteretts avveiningsnormer blir lagt til grunn⁶² for å vurdere om en ny sak faller innenfor eller utenfor den

---

⁶² Høyesterett som autoritativ rettskilde, se Skoghøy (1994) s. 842

interesse eller den unntaksgruppe som har oppstått.⁶³ Men ettersom tvl. § 1-3 er en rettslig standard og en skjønnspreget bestemmelse så vil det også være rom for at nye unntak tillates og nye unntakssituasjoner dannes. Fullmaktsrepresentasjon er et eksempel på det sistnevnte.

I eldre praksis var det oppstilt et krav om at en saksøker som går til sak på vegne av en tredjepersons rett eller plikt måtte påvise en "særlig hjemmel".⁶⁴ Dette utgangspunkt er misvisende som et generelt utgangspunkt etter gjeldende rett i dag. Rettspraksis viser at man kan bli tilkjent søksmålskompetanse etter tvl. § 1-3 med grunnlag i blant annet rene interesseavveininger og reelle hensyn, et synspunkt som finner støtte i forarbeidenes forutsetning om at tvl. § 1-3 skal vær en rettslig standard og at det gis uttrykk for å senke listen noe der det er behov for rettslig avklaring.⁶⁵ Jeg har systematisert de unntak som finnes etter det overordnede kriteriet om hvor sterk rettskildemessig forankring og generell aksept unntakssituasjonene har fått. Alle springer ut av tvl. § 1-3,⁶⁶ men noen har fått lovgivers oppslutning ved kodifisering i egne bestemmelser eller de har blitt slått fast i forarbeider. Noen unntakssituasjoner anses som sikker rett gjennom rettspraksis og teori og andre tilfeller fremstår som mer usikre og enkeltstående. Mitt mål i det følgende er å systematisere og tydeliggjøre hvilke interesser som har vært ansett som beskyttelsesverdige utenfor den overordnede hovedregelen om egen rett eller plikt. Jeg vil forsøke å fremheve avveiningsnormene/vurderingsnormene som ligger til grunn i hvert unntakstilfelle. En avveiningsnorm består ofte av to eller flere mer konkrete og atskilte vurderinger som jeg betegner komponenter. Med momenter sikter jeg til relevante omstendigheter som kan legges til grunn i den enkelte avveining.

---

⁶³ En Høyesterettsavgjørelse begrenses ved at man legger til grunn den uttalte begrunnelse for resultatet (ratio decidendi"), man kan legge til grunn den begrunnelse man etter en tolkning mener var avgjørende for resultatet ("konstruert ratio decidendi"), eller man kan bygge på likhet i faktum fra sak 1 til sak 2, se Eckhoff (2001) s. 164-171

⁶⁴ Rt-1969-1032, Rt-1989-338

⁶⁵ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 142

⁶⁶ Som en videreføring av tvml. § 53 og § 54

3.2 Lovkodifiserte unntak utenfor tvl. § 1-3

3.2.1 Tvisteloven § 1-4 og alternative søksmålsvarianter

Første hjemmel som kan gi en avvikende løsning fra den overordnede hovedregelen, er tvl. § 1-4. Her kan ”foreninger og stiftelser” gå til sak om ideelle og allmenne interesser på vegne av andre, så lenge forholdet ligger ”innenfor organisasjonens formål og virkeområde”.⁶⁷ Bestemmelsen får også anvendelse på privatrettslige forhold.⁶⁸ Etter annet ledd kan offentlige organer som har til oppgave å fremme en ”særskilt interesse” gå til sak om denne interessen. Her siktes det til organer som f.eks. forbrukerrådet som jobber for å fremme forbrukerinteresser. Forarbeidene til tvisteloven forutsetter en videreføring av denne praksis.⁶⁹

Jeg skal kort nevne reglene om subjektiv kumulasjon⁷⁰ og gruppesøksmål⁷¹. Disse mulighetene utgjør ikke unntak fra hovedregelen i privatrettslige forhold, men er alternative prosessuelle spor som kan lede til søksmålskompetanse. Subjektiv kumulasjon innebærer at man trekker inn flere parter i en og samme sak og kan gjøres på to måter. Etter tvl. § 15-2 kan flere parter saksøke eller saksøkes, og etter tvl. § 15-3 kan en tredjeperson tre inn som part i en sak. Utgangspunktet er at hver av partene er uavhengige av hverandre, jf. tvl. § 15-5 første ledd. En annen mulighet er å gjennomføre søksmålet som et gruppesøksmål. ”Opt-in”-søksmål eller påmeldingssøksmål reguleres i tvl. § 36-6,⁷² og ”opt-out” eller utmeldingssøksmål reguleres i tvl. § 36-7.⁷³ Til forskjell fra subjektiv kumulasjon må gruppe-medlemmenes krav springe ut av ”samme eller vesentlig likt faktisk og rettslig grunnlag”, jf. tvl. § 35-2. De to søksmålstypene binder alle parter i saken, og kan anses som en alterna-

---

⁶⁷ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366-367, Skoghøy (2010) s. 408-412, Hov (2010) s. 365-368

⁶⁸ Rt-1992-1618

⁶⁹ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 156, NOU 2001:32 s. 194

⁷⁰ Skoghøy (2010) s. 434-445, Hov (2010) s. 418-447

⁷¹ Skoghøy s.602, Hov s.565-576

⁷² Berg (2012) s. 109-119

⁷³ Ibid. s. 119-127

tiv løsning og et substitutt for de tilfeller der reglene om avledet eller utvidet rettskraft kommer til kort.

3.2.2 Spesiallovgivning

Det finnes også bestemmelser i spesiallovgivningen som regulerer søksmålskompetansen på en måte som fraviker tvl. § 1-3. Rettsendringssøksmål⁷⁴ krever særskilt hjemmel for å reises og tilknytningskriteriet reguleres som regel etter samme hjemmel.⁷⁵ Det finnes også en rekke andre spesialhjemler som regulerer tilknytningskravet. Se for eksempel husleiloven § 9-8 som bestemmer at det kun er utleier som kan reise ugyldighetssak, friluftsløven § 22, ligningsloven § 11-1 etc.⁷⁶

3.3 Unntak med sterk forankring i praksis og forarbeider

Den andre hovedgruppe av unntakstilfeller er bekreftet av tvistelovens forarbeider⁷⁷ og anses i dag som sikker rett.⁷⁸ Unntakssituasjonene har dermed fått lovgivers aksept og en sterkere forankring, og det skal mer til for at Høyesterett velger å fravike et slikt rettskildebilde i kraft av tvl. § 1-3 i motsetning til de situasjoner der unntakstilfellet ikke har blitt sementert på den samme måten. Jeg deler dette punktet opp i tre situasjonstyper.

3.3.1 Deltaker i rettsfellesskap

Et rettsfellesskap innebærer at man deler på posisjonen som materielt berettiget eller forpliktet, som f.eks. individene i et sameie eller ansvarlig selskap. Rettsfellesskapet kan være et selvstendig rettssubjekt, som innebærer at rettsfellesskapet har partsevne og kan repre-

---

⁷⁴ Forskjellen mellom fastsettelsessøksmål, fullbyrdelsessøksmål og rettsendringssøksmål, se Skoghøy (2010) s. 337

⁷⁵ Skoghøy (2010) s. 423-424

⁷⁶ Hov (2010) s. 372-374

⁷⁷ NOU 2001:32 s. 187-188, Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366

⁷⁸ Skoghøy (2010) s. 395-403, Hov (2010) s. 357-360, Schei m.fl. (2007) s. 358-359

sentere seg selv. Motsatt kan rettsfellesskapet være et uselvstendig rettssubjekt, som innebærer at det er individene personlig som må representere fellesskapet. I rettspraksis har det vært akseptert at saksøker A har gått til sak i eget navn på vegne av hele rettsfellesskapet, og dette er forutsatt videreført i forarbeidene.⁷⁹

Først har vi de situasjoner der saksøkeren er tilknyttet et rettsfellesskap som utgjør *selvstendige rettssubjekter*. Eksempler på slike rettsfellesskaper er konkursboer, dødsboer og andre formuesmasser under avvikling. Her har det utviklet seg en generell regel om at en loddeier kan gå til sak for å inndrive penger på vegne av formuesmassen for egen regning og risiko.⁸⁰ Forutsetningen er at formuesmassen selv avstår fra å forfølge kravet.⁸¹ Søksmålsadgangen er med andre ord subsidiær i forhold til boet/formuesmassen, og er begrunnet i rettshåndhevelsessyn. Regelen har også kommet til uttrykk gjennom konkursloven § 118 andre ledd og skifteloven § 22 andre ledd andre punktum.

Den andre gruppe med unntak er de tilfeller der en rettsfellesskapsdeltaker går til sak om fellesskapets rettigheter og plikter, og hvor rettsfellesskapet *ikke er organisert som et selvstendig rettssubjekt*. At en deltaker kan gå til sak om sin egen rett eller plikt som utledes av et rettsfellesskap følger av den overordnede hovedregel i privatrettslige forhold.⁸² Unntaket viser seg først hvis den enkelte deltaker tillates å gå til sak på vegne av rettsfellesskapets rettsstilling.

Rt-1999-146 omhandlet et alminnelig sameie som eide et skogområde fordelt på fire sameiere, og det kom til tvist med en alpinklubb som hadde leid terrenget. Spørsmålet for Høyesterett var om flertallssameieren kunne reise sak i eget navn på rettsfellesskapets vegne, noe som Høyesterett besvarte bekreftende.⁸³ Avgjørende var at flertallssameieren sto an-

---

⁷⁹ NOU 2001:32 s. 187, Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366, jf. Skoghøy (2010) s. 398

⁸⁰ Skoghøy (2010) s. 399

⁸¹ Rt-2008-1741, Skoghøy (2010) s. 399 note 187

⁸² Skoghøy (2010) s. 398

⁸³ Se også Rt-1999-622 s. 630

svarlig for saksomkostningene, og at løsningen var en naturlig utbygging av de materielle sameiereglene om flertallsstyre. Det ville vært et stort skår i flertallsprinsippet om flertallet hadde den materielle rett i sin hånd uten en prosessuell adgang til å få håndhevet den. Dette utgjorde et ”klart og sterkt behov” for å tilkjenne søksmålskompetanse da et omvendt resultat ville føre til en rettsfornektelse. Det forelå heller ingen ”alvorlige betenkeligheter” ved en slik løsning. Den løsning som her er skissert vil også kunne gjelde for ansvarlige selskaper.⁸⁴ Et alternativ for rettsfellesskaper som ikke er organisert som et selvstendig rettssubjekt kan være et gruppesøksmål, der antall medlemmer og søksmålsobjektets verdi vil være avgjørende for om man velger et ”opt-in” eller ”opt-out” søksmål etter tvl. §§ 35-6 og 35-7. Dette fordrer imidlertid enighet blant rettsfellesskapsdeltakerne om å gå til sak ettersom det bare er gruppens medlemmer som blir bundet av dommen, jf. tvl. § 35-11 (1).

3.3.2 Ubestemt krets rettighetshavere

Den andre gruppe av unntakssituasjoner forarbeidene viser til er der saksøkeren går til sak på vegne en ”ubestemt krets rettighetshavere”.⁸⁵ I disse situasjonene er det usikkert hvem som faktisk er materielt berettiget etter det påberopte rettsgrunnlag.⁸⁶

I **Rt-1918-449** var det stiftet et legat ved testament for ”trengende hersteds”. Legatet var opprettet på Nøtterø. Bestyrerne av legatet traff så et vedtak om at en del av midlene skulle tilkomme personer eller institusjoner i Tønsberg. Nøtterø kommune gikk til sak mot legatbestyrerne for å få kjent disposisjonen ugyldig, og påberopte seg at ”trengende hersteds” siktet til befolkningen og institusjoner på Nøtterø. Bestyrerne påsto saken avvist ettersom dette angikk rettigheter som ikke tilkom kommunen.

Her ser vi at det ikke er mulig å slå fast hvem som faktisk er materielt berettiget før man har tolket uttrykket ”hersteds”. Høyesterett kom frem til at kommunen hadde tilstrekkelig

---

⁸⁴ NOU 2001:32 s. 187, Skoghøy (2010) s. 399

⁸⁵ NOU 2001:32 s. 187, Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366

⁸⁶ Hov (2010) s. 358

tilknytning med en todelt begrunnelse. For det første mente retten at kommunen hadde en økonomisk interesse i utfallet av saken, da de ville spare penger ved å utbetale mindre til fattige. For det andre var kommunen ”ihvertfald den *naturlige representant* for bemeidte indvaaneres interesser, saalenge disse ikke er tilstrekkelig individualisert til, at de kan optræde selv.”

Det følger av en naturlig tolkning av dommen og av forarbeidenes omtale av den at det avgjørende var at saksøkeren fremstod som en ”naturlig representant”.⁸⁷ Forarbeidene fremhever også at det er en forutsetning at søksmålet ”neppe kunne anlegges av de enkelt-personer som mener seg berettiget”.⁸⁸ Hva som er en naturlig representant vil fremgå av den enkelte sak, og praksis viser at dette ofte er et offentlig organ. Offentlige organer uten særinteresser omfattes ikke av § 1-4, som gir denne unntakssituasjonen et selvstendig anvendelsesområde hva angår kommuner generelt og andre naturlige representanter som faller utenfor bestemmelsen.

3.3.3 Større krets med rettighetshavere som lar seg avgrense

Der man står overfor en ”større, men nærmere angitt” krets av rettighetshavere, i motsetning til en ”ubestemt” krets, fremhever forarbeidene at hver enkelt av de berettigede normalt kan gå til søksmål selv.⁸⁹ Blant annet har arbeidstakere i bedrifter med pensjonsfond vært ansett som søksmålsberettigede hva angår rettigheter i et pensjonsfond generelt.⁹⁰ Beslektet med disse situasjonene er spørsmålet om den krets som er berettiget etter allmeningsretten eller allemannsretten kan reise sak. I disse situasjonene skaper normalt sett ikke avgrensningen av hvem som faktisk er berettiget problemer, men kretsen av rettighetshavere er så stor at det er behov for skreddersydde løsninger. For den enkelte berettigede kan mangel på viten, mangel på midler eller for høy risiko ved å gå til sak medføre at rettighe-

---

⁸⁷ Se også Hov (2010) s. 358

⁸⁸ NOU 2001:32 s. 187

⁸⁹ l.c., Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366

⁹⁰ Rt-1934-70, Rt-2008-1246

tene ikke blir håndhevet. Dermed ville disse fellesrettighetene tape på bekostning av andre og sterkere interesser i samfunnet. I praksis har det derfor vært akseptert at ”naturlige representanter” har kunnet fremme sak på vegne av større rettighetskretser.

Allemannsretten innebærer at alle og enhver har visse bruksrettigheter på fremmed eiendom, som f.eks. å ferdes i skog og fjell, plukke bær eller bade i sjø og vann, og er hovedsakelig regulert gjennom frilufsloven. Allemannsretten har store likhetstrekk med allmenningsrettene. Allmenningene utgjør store naturområder som i gamle dager ikke var underlagt noe spesielt eierskap. I dag eies områdene av enten staten eller bygdene selv. Innenfor disse områdene har de som er tilknyttet allmenningen utstrakte bruksrettigheter til skogbruk, jordbruk, jakt, fangst og fiske for å opprettholde levegrunnlaget for bygdene, og kalles i dag **allmenningsrettigheter**.⁹¹ Kretsen er dermed for sistnevnte gruppe nærmere avgrenset, og er en videreutvikling og spesialregulering av allemannsretten for en mer bestemt gruppe personer. Disse fremgår av fjellova, lov om skogdrift for statsallmenningen og lov om bygdeallmenningene i tillegg til supplerende sedvanerett. Samlet vil jeg betegne alle disse rettighetene ”fellesrettigheter” der jeg ikke finner det nødvendig å skille mellom de to.

Utgangspunktet for fellesrettighetene er at hver enkelt kan gå til søksmål for å håndheve sin bruksrett. Unntakssituasjonene retter seg mot de tilfeller der et rettssubjekt går til sak på vegne av andres bruk av fellesrettighetene. Disse unntakene har i dag fått sitt uttrykk flere steder i lovgivningen, rettspraksis, forarbeider og teori.

Den generelle utvidelsen av tilknytningskriteriet gjennom tvl. § 1-4 første ledd gir organisasjoner som er ideelle bærere av fellesinteressene rett til å gå til sak for å fremme allmenningsrettene eller allemannsretten.⁹² De saksøkere som har vært akseptert på vegne av andres allemannsrett og allmenningsrett har vært ”naturlige representanter”, og likheten mellom privatrettslige fellesrettigheter og offentligrettslige forhold har vært fremhevet i Høy-

---

⁹¹ NOU 2007:13 s. 332

⁹² Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 366

esteretts begrunnelser.⁹³ Backer argumenterer generelt for at det ikke er store forskjeller mellom offentligrettslige og privatrettslige forhold, noe som er treffende ved slike bredt anlagte privatrettslige rettigheter.⁹⁴ Skoghøy tar dette til inntekt for at det gjelder en generell adgang for foreninger og organisasjoner til å gå til sak for en større krets rettighetshavere i privatrettslige forhold på lik linje med rettstilstanden under offentligrettslige forhold.⁹⁵

Søksmålskompetansen i tilknytning til fellesrettighetene er også regulert gjennom spesiallovgivningen på enkelte områder. For de allemannsretter som hadde hjemmel i frilufsloven bestemte den tidligere § 22 at fylkeskommune, kommune og fylkesmann hadde søksmålskompetanse på vegne av staten. Bestemmelsen ble imidlertid sløyfet uten begrunnelse ved endringslov av 16. september 2011 nr. 41. Offentlige organer har nå rett til å gå til søksmål på vegne av staten etter frilufsloven § 40 og etter alminnelige regler, men adgangen er snevrere enn etter den tidligere § 22.⁹⁶

Lovkommentarens henvisning til alminnelige regler er den allment aksepterte løsningen om at en kommune kan gå til søksmål til fordel for allemannsretten på vegne av sine innbyggere. I **Rt-1910-200** og **Rt-1953-1435** ble hhv. Bergen og Stokke kommune ansett som søksmålsberettiget for å gå til sak på vegne av allmennheten for bruk av vei som formentlig var ervervet ved alders tids bruk. Rettigheter ervervet etter alders tids bruk har heller ikke vern etter frilufsloven, og unntaket faller utenfor § 1-4 første ledd og annet ledd ettersom kommunen er et offentlig organ som ivaretar generelle interesser.⁹⁷ Avgjørelsene utgjør dermed selvstendige unntaksprejudikater under tvl. § 1-3. Rettstilstanden er forutsatt videreført ved den nye tvisteloven.⁹⁸ Ettersom allmenningsrettene er så nært beslektet med allemannsret-

---

⁹³ Rt-1992-1618 s. 1626, Rt-1983-532 s. 532-533

⁹⁴ Backer (1984) s. 98

⁹⁵ Skoghøy (2010) s. 401

⁹⁶ Norsk lovkommentar, frilufsloven note 60

⁹⁷ Norsk lovkommentar, tvisteloven note 29

⁹⁸ Ot.prp.nr.51 (2004-2005).s. 367

ten er det naturlig å benytte en analogi av denne rettstilstanden overfor de allmenningsberettigede. Dette har støtte i **Rt-1928-295** der Lom kommune ble ansett som søksmålsberettiget på vegne av de allmenningsberettigede i Lom, og i **Rt-1983-532** uttaler førstvoterende i et obiter dicta at Røros kommune ville vært søksmålsberettiget for å ivareta sine innbyrgers allmenningsrettigheter. Sistenevnte sak gir også et fjellstyre søksmålskompetanse på vegne av allemannsretten som tilfalt Røros kommunes innbyggere. Under tvil tilkjente retten fjellstyret søksmålskompetanse. Saken er svært konkret begrunnet, og det ble lagt avgjørende vekt på fjellstyrets posisjon som en naturlig representant med tilknytning til bygda, og at kravet om jakt- og fiskeretter falt inn under deres virkeområde.

Tilslutt skal vi se på en prinsipiell utvidelse av unntakstilfellene som angår allemannsretten, og er inntatt i **Rt- 2009-679**. Kjennelsen er ikke behandlet i forarbeidene og har heller ikke blitt bekreftet ytterligere i Høyesteretts praksis, men har fått oppslutning i teorien.⁹⁹ Eieren av en campingplass (Raaen) gikk til sak mot grunneieren med krav om at campingplassgjestene hadde rett til å bruke en badeplass i kraft av allemannsretten. Badeplassen lå på grunneierens eiendom. Problemstillingen for domstolen var hvorvidt Raaen hadde tilstrekkelig tilknytning til en slik søksmålsgjenstand. Forskjellen fra de tidligere saker er at Raaen ikke et offentlig organ, og kan heller ikke umiddelbart anses som en naturlig representant for allemannsretten generelt.

Først fremhever retten at det er flere som kan være søksmålsberettiget ved allemannsretter, i motsetning til personlige og økonomiske rettigheter som retter seg mot en den enkelte.¹⁰⁰ Deretter viser Høyesterett til lagmannsrettens dom, som legger til grunn at saken reiser det generelle spørsmål om en reiselivsbedrift bør kunne reise sak om gjestenes rett til bruk av allemannsretter som vedkommende grunneier bestrider. Etter lagmannsrettens syn er det mest naturlig å se saken slik at bedriften ”forfølger sine egne økonomiske interesser”, og viser til den tette tilknytningen mellom bruk av badeplass og bruk av campingplass. Lagmannsretten oppsummerer med at spørsmålet om campinggjestene har rett til å bruke alle-

---

⁹⁹ Skoghøy (2010) s. 401, Hov (2010) s. 358

¹⁰⁰ Sml. offentligrettslig/privatrettslige forhold, se punkt 2.1 og note 93

mannsretten har en ”klar og direkte betydning for Raaens/selskapets økonomiske virksomhet” og at ”det [er] heller ikke naturlig å betegne Raaens interesse i å avklare gjestenes bruk av stranden som en avledet interesse”. Høyesterett konkluderer med at lagmannsretten har bygd på riktig lovforståelse når de legger til grunn at en tredjeperson kan ha rettslig interesse i søksmål om allemannsretter der søksmålet har en ”klar og direkte betydning” for søkerens ”økonomiske virksomhet”.

Høyesterett åpner her for at en næringsvirksomhet kan få dom for andres bruk av allemannsretter på grunnlag av en ”klar og direkte” næringsinteresse. Dette utvider kretsen av søksmålskompetente ytterligere ved at også andre enn kommuner eller organisasjoner kan gå til sak om allemannsretten.

Sistnevnte kjennelse viser at det ikke gir seg selv at saksøkerne har tilstrekkelig søksmålskompetanse. Saken får først sin endelige løsning i Høyesterett. Ved så bredt anlagte rettigheter kan et alternativ være et ”opt-out” søksmål etter § 35-7, og Berg legger til grunn at dette kan benyttes for både allemannsretter og allmenningsretter.¹⁰¹ Også i de saker der kommunen gikk til sak om en allemannsrett ervervet på grunnlag av alders tids bruk kan være gjenstand for ”opt-out” søksmål.¹⁰² Kommunen kan imidlertid ikke være grupperepresentant etter tvl. § 35-9 første ledd litra b jf. § 35-3 og et søksmål må eventuelt ledes av en som oppfyller disse vilkårene.

Skal vi oppsummere det vi har sett under punkt 3.3, kan det være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i rettighetenes karakter, fra de typiske privatrettslige rettighetene som ivaretar færre interesser og springer ut av privatautonomien, til privatrettslige rettigheter som ivaretar flere interesser og er mer allmenne. For de selvstendige rettsfellesskapene i pkt. 3.3.1 står hensynet til privatautonomien sterkt, og unntaket her er dermed begrunnet i rettshåndhevelsesshensyn. Her er det ingen spesiell avveiningsnorm som er lagt til grunn, men faktiske omstendigheter som må foreligge med hensyn til hvilken type rettssubjekt saksøkeren er

---

¹⁰¹ Berg (2012) s. 121-122, motsatt Hov (2010) s. 566-567

¹⁰² Berg (2012) s. 121

og hvorvidt den berettigede avstår fra rettslig forfølgning. For uselvstendige rettsfellesskaper står også privatautonomien sterkt, og her kreves at saksøker har en ”klar og sterk interesse”, og hensynet til rettskraft.

I punkt 3.3.2 og 3.3.3 står vi overfor ”naturlige representanter” som blir tilkjent søksmålskompetanse. Sakene omhandler større kretser med rettighetshavere etter regler som har sterkere likhetstrekk med offentligrettslige forhold, der reglene ivaretar et bredere spekter av interesser. Spesielt for fellesrettighetene vil rettskraftsbegrensningen være mer perifer, der en dom som fastslår omfanget av en fellesrettighet kommer alle til gode og resultatet binder alle. Motstridende avgjørelser vil ikke være et problem i så måte.

Den naturlige representanten må også ha en form for egeninteresse, man kan ikke gå til sak på vegne av andre helt vilkårlig. Her kan man skille mellom de saker der den ”naturlige representanten” er et privat rettssubjekt eller et offentlig organ. Som vi så under redegjørelsen for hovedregelen i privatrettslige forhold er avledede interesser, herunder en avledet økonomisk interesse, normalt ikke tilstrekkelig til å begrunne søksmålskompetanse for saksøkere som ikke utgjør en ”naturlige representant”.¹⁰³ For kommunen i Rt-1918-449 ble imidlertid en slik avledet interesse godkjent. Forarbeidene uttaler i forbindelse med tolkningen av samme dom at det kreves ”en eller annen [interesse]” for ”naturlige representanter”, noe som relativiserer kravet til egeninteresse for denne typen søksmål.¹⁰⁴ For fjellstyret var det deres generelle interesse i å ivareta jaktretter, for kommunene var det deres generelle interesse i å ivareta deres innbyggere, men rollen som ”naturlige representanter” er det avgjørende i disse situasjonene. Av dette kan man slutte at når offentlige organer går til sak på vegne av private som en ”naturlig representant” stilles det små krav til deres egeninteresse i å gå til sak. Er det imidlertid et privat rettssubjekt som går til sak, er det ”naturlige representantskapet” mindre fremtredende. Rt-2009-679 er en hybrid der saksøker har et krav som bunner ut i egen næringsinteresse forkledd som et krav på vegne av allemannsretten. Her kreves det i tillegg til å være en naturlig representant for allemannsretten på et av-

---

¹⁰³ Se punkt 2.2 og Rt-1937-803

¹⁰⁴ NOU 2001:32 s. 187

grenset område, at saksøkeren har en ”klar og direkte” økonomisk interesse. Denne saken har en klar side mot de mer ordinære privatrettslige disposisjonene, og man ser at Høyesterett fort begrenser adgangen til å tillate søksmål ved å oppstille strenge krav til egeninteressen, på lik linje som i Rt-1999-146.

3.4 Enkeltstående unntak

Den tredje gruppen av unntakssituasjoner består av enkeltstående saker som ikke faller inn under noen av de unntakssituasjonene vi har sett på til nå, og heller ikke omhandler fullmaktsrepresentasjon som under punkt 4, men der saksøkeren likevel har vært ansett for å fremme en beskyttelsesverdig interesse. Avgjørelsene vi skal se på er begrunnet i forskjellige faktiske omstendigheter, og er behandlet i teorien som mer frittstående og enkeltvise unntak. Ettersom vi står overfor forskjellige faktiske situasjoner i disse avgjørelsene har de blitt gruppert etter en felles vurderingsnorm. Selve vurderingsnormen uttrykkes noe forskjellig i teorien,¹⁰⁵ men det er slik Schei m.fl. har oppsummert den som har fått størst plass i praksis. Her fremgår det at det kan tenkes unntak fra den overordnede hovedregel for betalingskrav mv. ”i helt spesielle tilfeller hvor reelle hensyn mv. med styrke tilsier at vedkommende kan opptre som saksøker”.¹⁰⁶ Her vil jeg behandle de to mest sentrale avgjørelsene.¹⁰⁷

I **Rt-2000-1130** eide samboerne A og B en ideell halvdel hver av felles bolig. B hadde gjeld i Kredittkassen, og denne gjelden var sikret ved pant i adkomstdokumentene i hele boligen, det vil si i begge ideelle deler. B tegnet så gjeldsforsikring i Storebrand Skadefor-

---

¹⁰⁵ Skoghøy (2010) s. 398 og Bernt (2011) s. 147 bruker ”sterk og direkte” interesse, Hov (2010) s. 358-359 avgrenser denne gruppen negativt

¹⁰⁶ Vurderingsnormen ble første gang introdusert som en konstruert ratio decidendi med henvisning til et obiter dicta i Rt-1989-1140 i Schei (1998) s. 276, siden også til Rt-2000-1130 i Schei m.fl. (2007) s. 58. Høyesterett åpnet for å ta avveiningsnormen til bruk for første gang i Rt-2006-338. Siden har den blitt lagt til grunn og videreutviklet i Rt-2008-1022 og under fullmaktsunntaket, se bl.a. Rt-2010-402 og lb-2009-139781 jf. HR-2010-1443-U

¹⁰⁷ Se også Rt-1935-896, Rt-1989-484

sikring. B ble skadet i 1992, men Storebrand nektet å utbetale noe forsikringsbeløp da de mente at forsikringspolisen ikke dekket ulykkestilfellet. B gikk til sak mot Storebrand, men døde så av andre grunner i 1996. Søksmålet ble frafalt av B's dødsbo, og Storebrand utbetalte forsikringssummen på dødsfallstidspunktet. Denne summen dekket ikke hele lånebeløpet pga. påløpte renter i mellomperioden, og Kredittkassen gikk til pågang av sin sikkerhetsrett. Av denne grunn gikk A sak med krav om at Storebrand hadde plikt til å utbetale forsikringssummen ved tidspunktet for ulykken i 1992 som ville ført til en større dekning av lånebeløpet.. Spørsmålet for Høyesterett var om A hadde tilstrekkelig tilknytning til søksmålsgjenstanden når forholdet materielt sett bestod mellom B og hans forsikringsselskap.

Høyesterett tilkjente A søksmålskompetanse. Førstvoterende uttalte at det i utgangspunktet ikke var nok med en økonomisk interesse for at kravet til rettslig interesse skulle være oppfylt, men at "det må her likevel vere rett å leggje vekt på at det er tale om tvist som knytter seg til eigen bustad og særleg då at denne er stilt som pant for særeigde for ein sambuar. Likeins må det vere grunn til å ta omsyn til den situasjonen som lagmannsretten har lagt til grunn, om at føremålet med forsikringa også var å sikre A i tilfelle tvangsfullføring."

Høyesterett la her avgjørende vekt på to konkrete hensyn i avveiningen om de skulle tillate et unntak fra hovedregelen. For det første det nære forholdet man har til egen bolig, og at realiseringen av pantet hadde direkte tilknytning til A ettersom det var hun som bodde i huset. Dette gir A en sterk og beskyttelsesverdig interesse i å gå til sak.¹⁰⁸ For det andre ble formålet bak det materielle rettsgrunnlaget vektlagt. B hadde ment å sikre A mot tvangsfullbyrdelse ved å tegne forsikringsavtalen. Hvis ikke A fikk tilkjent søksmålskompetanse, så hadde det ikke vært mulig å håndheve avtalens tiltenkte formål. At retten velger et prosessuelt spor som fremmer det materielle rettsgrunnlaget, har vi sett i flere dommer.¹⁰⁹ Heller ikke her gjør det seg gjeldende spesielle mothensyn av tyngde, og virkningen av en eventuell dom er klart avgrenset til sakens to parter.

---

¹⁰⁸ Skoghøy (2010) s. 398

¹⁰⁹ Rt-1989-484, Rt-1996-146

I **Rt-2008-1022** oppstod det tvist i forbindelse med et salg av en eierseksjonsleilighet mellom selger Linnerud og kjøper Klepper. Etter overtagelse oppstod det tvil om det fulgte med kjellerbod til leiligheten slik selger hadde hevdet. Det ble deponert 300 000 på meglers klientkonto i påvente av avklaring. Linnerud gikk rettens vei for å få frigitt beløpet, men tapte i tingretten. Det ble anket til lagmannsretten (Sak 1). Samtidig kom det til sak om prisavslag og erstatning mellom partene, der Klepper ble tilkjent 350 000. Prisavslaget utgjorde 300 000 grunnet manglende kjellerbod. Saken ble anket og motanket (Sak 2). Tilslutt tok Linnerud ut sak mot boligsameiet med krav om å fastslå hvorvidt bodplass fulgte med leiligheten, som er den kjennelsen vi skal redegjøre for her (Sak 3). Dette resulterte i at sak 1 ble stanset,¹¹⁰ og sak 2 berammet slik at vår sak mot sameiet ble avgjort først. Problemstillingen for Høyesterett var om Linnerud hadde tilstrekkelig tilknytning til søksmålsobjektet.

Høyesterett tar utgangspunkt i hovedregelen om at et søksmål må gjelde saksøkerens egen rett eller plikt overfor saksøkte (avsnitt 20). Det er Klepper som er formelt og reelt eier av seksjonen, og derav den egentlige rette saksøker mot sameiet. Førstvoterende siterer så fra Schei m.fl. der det fremgår at ”unntak kan tenkes i helt spesielle tilfeller hvor reelle hensyn mv. med styrke tilsier at vedkommende kan opptre som saksøker selv om han ikke pretenderer å være den egentlige kreditor”. Tilslutt tilføyer Høyesterett at ”det skal imidlertid tungtveiende grunner til, blant annet på grunn av uklarhet om rettsvirkningene av et slikt søksmål.”

Det første momentet Høyesterett peker på i den konkrete vurderingen av om slike tungtveiende grunner foreligger, er at en avgjørelse mot sameie vil ha en ”konkret, praktisk betydning for Linnerud” (avsnitt 22). Både sak 1 om frigivelse av det deponerte beløp og sak 2 om kravet om prisavslag, hadde blitt løst ved en dom i saken her.

---

¹¹⁰ Rt-2007-1830

Deretter retter Høyesterett seg mot rettskraftsvirkningen (avsnitt 23 og 24). I vår sak er forholdene slik at hvis søksmålet mot eierseksjonssameiet avvises, vil spørsmålet om bodplass måtte avgjøres prejudisielt i de øvrige søksmålene (sak 1 og 2). Prejudisielle forhold blir ikke rettskraftig avgjort overfor de berørte parter, og innebærer at retten til bodplass ikke vil bli bindende fastslått. Høyesterett fremhever at dette i verste fall – hvis partene velger å ikke følge en eventuelt prejudisiell avgjørelse i sak 1 og 2 – kan føre til at Klepper ikke får utbetalt det deponerte beløp ettersom bodplassspørsmålet ikke blir bindende avgjort, og at Klepper heller ikke får tilgang til bodplassen av sameiet av samme grunn. For Linnerud kan utfallet i verste fall bli at han ikke får det deponerte beløp (sak 1), men at Klepper får bodplass hvis sameiet velger å følge den prejudisielle avgjørelse i sak 2.

Høyesterett ser så på hvordan situasjonen blir hvis de tillater at sak reises av Linnerud mot sameiet. Her vil spørsmålet om bodplass bli bindende avgjort overfor Linnerud og sameiet. Etter eierseksjonsloven § 43 blir en bindende dom mot sameiet som angår sameiets felles rettigheter og plikter bindende for alle sameiere, se første og tredje ledd. Dermed blir avgjørelsen også rettskraftig overfor Klepper. Dette løser både sak 1 om tilbakehold og prisavslagsspørsmålet i sak 2. Høyesterett uttaler så at et saksanlegg mot sameiet fremstår som ”et hensiktsmessig prosessuelt spor i denne saken. Når et slikt spørsmål ikke anlegges av kjøperen, bør ikke selgeren være avskåret fra å gjøre det.” Linnerud tilkjennes søksmålskompetanse.

Vurderingsnormen som siteres fra Schei m.fl. om at unntak kan tenkes i spesielle tilfeller der sterke reelle hensyn gjør seg gjeldende har vært brukt i en rekke avgjørelser,¹¹¹ men i vår sak unnlates det å ta med at dette gjelder ”betalingskrav mv.”. Slik generaliseres avveiningsnormen ved at forankringen mot en spesiell kravstype og søksmålstype sløyfes, og den legges til grunn som en generell vurderingsnorm som potensielt kan omfatte alle typer krav. Dette underbygges av at vår sak omhandler et fastsettelseskrav om en bodplass, og ikke et betalingskrav. Høyesterett skjerper også avveiningsnormen i denne saken der først-

---

¹¹¹ Se note 106

voterende presiserer at det kreves ”tungtveiende grunner” opp mot kravet om en ”klar og sterk/direkte interesse” som ble lagt til grunn i Rt-1999-146 og Rt-2009-679. Dette skyldes at Linnerud ikke har noen formell tilknytning til søksmålgjenstanden overhodet, i motsetning til sameieren med sin sameierandel eller campingplasseieren med sin allemannsrett. Linnerud og den materielt berettigede Klepper har heller ikke noen felles interesser som sameiere og allemannsrettberettigede ofte har. Risikoen er dermed også større for motstridende avgjørelser i senere rettsrunder. Kjennelsen utgjør også et tydeligere skår i privatautonomien til Klepper i forhold til de øvrige sameierne/allemannsberettigede.

Det første momentet Høyesterett vektlegger i den konkrete avveiningen er den sterke interessen Linnerud har i å få en endelig avgjørelse. Både sak 1 og sak 2 vil bli løst. For det andre vises det til følgene av at Linnerud ikke blir tilkjent søksmålskompetanse, som resulterer i to prejudisielle avgjørelser i sak 1 og 2. Dette kan medføre svært ugunstige følger for både Linnerud og Klepper. Oppstår det et eventuelt senere regresssøksmål fra Linnerud eller Klepper mot sameiet, står man også i fare for at resultatet i dette siste søksmålet vil stride med de to prejudisielle avgjørelsene i sak 1 og 2. Det tredje momentet Høyesterett viser til, og som er avgjørende for resultatet, er at spørsmålet om bod blir rettskraftig avgjort for alle parter etter eierseksjonsloven § 43. Følgen av dette er at sak 1 og 2 også får en endelig avgjørelse. En forutsetning for å komme til et slikt resultat var at den egentlige berettigede Klepper avsto fra å forfølge saken, noe som bygger på samme tankegang vi så for rettsfellesskapsdeltakere i punkt 3.3.1.

Prejudikativkningen av denne dommen er todelt. Avveiningsnormen må anses for å være generell og retningsgivende for de saker som omhandler privates forfølging av enkeltstående interesser som de ikke er materielt berettiget til. Avveiningen beror på hvorvidt det foreligger tungtveiende grunner for å fravike hovedregelen. Et første moment er saksøkerens praktiske behov for å gå til sak. Andre generelle momenter som taler for å fravike hovedregelen er prosessøkonomiske gode løsninger, herunder løsninger som gir en effektiv og smidig saksbehandling av den enkelte sak. Proporsjonalitetsprinsippet, eller forholdsmessighet mellom mål og middel, vil påvirke hva som er effektivt og kostnadmessig for-

svarlig. Et siste moment som taler for å fravike den formelle hovedregelen er å effektivisere de hensyn det materielle rettsgrunnlaget søker å ivareta.¹¹²

Vi har sett på generelle momenter som taler imot å fravike hovedregelen i punkt 2.3. Det er imidlertid en rød tråd i de avgjørelser som omhandler rettigheter som springer ut av prinsippet om privatautonomi, og det er hensynet til rettskraft som jeg skal illustrere noe nærmere her. Bernt fremhever at rekkevidden av kjennelsen vil være begrenset til de tilfeller der erverver og den materielt berettigede (A) vil være bundet av en avgjørelsen mellom avhender (B) og B's hjemmelsmann (C).¹¹³ Hvis den materielt berettigede A *ikke hadde blitt bundet* av dommen mellom B og C står A fritt til å gå til sak mot sin hjemmelsmann, som her vil være B. Det oppstår da risiko for motstridende rettskraftige avgjørelser (som er noe annet og verre enn inkonsekvens mellom en rettskraftig dom og et prejudisielt avgjort forhold), ettersom samme mangel blir avgjort mellom C-B og mellom B-A, bare med forskjellige parter. Hvis man tillater B søksmålskompetanse der A ikke blir bundet, medfører det at de "uklare rettsvirkningene" ved å tillate tredjeperson søksmålskompetanse øker betraktelig. Det er nettopp denne situasjonen hovedregelen om tilknytning i privatrettslige forhold søker å forhindre. Domstolen stilles med andre ord overfor et verdivalg i slike situasjoner, mellom å velge en løsning som bidrar til et sikkert, tillitsvekkende og velfungerende rettsystem generelt, eller å velge en løsning som fremmer rimelighetshensyn i et enkelt tilfelle. Etter mitt syn bør man velge det minste onde, som er å avvise slike enkeltsøksmål. Av samme grunn er jeg av den oppfatning at man kan oppstille et "nødvendig vilkår" for å fravike hovedregelen om at man kun kan gå til sak om egen rett eller plikt, og det er at den faktisk berettigede part avskjæres fra å gå til sak på ny om det samme krav.¹¹⁴ Dette standpunktet anser jeg for å ha generell gyldighet under samtlige unntakssituasjoner fra hovedregelen i privatrettslige forhold.

---

¹¹² Se Rt-1989-484, Rt-1992-1618, Rt-1996-146, Rt-2000-1130

¹¹³ Bernt (2011) s. 150

¹¹⁴ I Rt-2000-1130 var den materielt berettigede død

Et alternativ i denne saken kunne vært subjektiv kumulasjon etter tvl. § 15-2 første og annet ledd, der man kunne unngått prosessuelt uheldige løsninger og en binding av alle parter. Hadde sameiet blitt trukket inn i sak 1 eller 2 ville spørsmålet om bodplass blitt avgjort rettskraftig i disse sakene. At det finnes en slik ”føre var”-mulighet taler også for at man bør håndheve hovedregelen strengt der denne muligheten er til stede, og gir også et insentiv til for domstolene til å være aktiv i sin veiledningsplikt etter § 11-5. Løsningen i eksemplet over der hvor A ikke blir bundet av avgjørelsen mellom B og C er å trekke inn A ved hjelp av reglene om subjektiv kumulasjon etter tvl. § 15-2. Tvl. § 15-2 gir blant annet adgang til å trekke inn den man eventuelt får et fremtidig regressøksmål mot, som kan være av særlig praktisk betydning.¹¹⁵

---

¹¹⁵ NOU 2001:32 s. 817, se Bernt (2011) s. 149. Se også Rt-1935-896 omtalt i Hov(2010) s. 359

4 Spesielt om fullmaktssynspunkter

4.1 Innledning

I dette kapittelet skal jeg se på tilfeller der den materielt berettigede part (A) lar seg representere ved en fullmektig (B) som opptrer i eget navn overfor en motpart (C). Dette er ikke det samme som å møte med en prosessfullmektig etter tvl. kap. 3, der saken må føres i den reelle parts navn.

Å la seg representere ved en fullmektig er en av flere forskjellige typer mellommannsforhold,¹¹⁶ og dette punktet kunne i stedet treffende blitt kalt mellommannssynspunkter. Det karakteristiske ved bruk av den rene fullmakt i avtaleretten er at fullmektigen opptrer i fullmaktsgiverens navn,¹¹⁷ ettersom fullmaktsgiveren ønsker å binde seg ved avtale overfor medkontrahenten. De klassiske fullmaktstypene reguleres av avtaleloven kapittel 2. Men disse reglene suppleres av spesiallover og ulovfestet rett, som innebærer at et fullmaktsforhold som regel kan spesialtilpasses til den enkelte situasjon og behov.¹¹⁸ Mer overordnet taler man derfor om mellommannsretten, der en mellommann kan opptre i eget eller fremmed navn,¹¹⁹ og han kan utstyres med en representasjonsrett som i stor utstrekning kan avtales særskilt.¹²⁰ Spørsmålet i dette punktet er i hvilken utstrekning det er prosessuell adgang til å benytte seg av en mellommann for domstolen, og jeg skal ikke forfølge selve fullmaktsbindingen nærmere av avtalerettslige grunner i de saker vi skal se på. Jeg vil også benytte fullmaktsbegrepet i det videre ettersom dette er lagt til grunn i praksis, og sikter med det til de situasjoner der den materielt berettigede part A har inngått en dispositiv overenskomst med B om representasjon.

---

¹¹⁶ Woxholth (2008) s. 241-281

¹¹⁷ Ibid s. 244

¹¹⁸ Ibid s. 245

¹¹⁹ Ibid s. 243

¹²⁰ Ibid s. 245

Likevel er det selve fullmaktskonstruksjonens karakteristiske trekk som skiller fullmaktsforhold fra de øvrige unntakene vi har sett på. Fullmektigen har verken en direkte egeninteresse i kravet han gjør gjeldende, og er heller ikke en naturlig representant, men får normalt vederlag for sin innsats. Det skal i denne forbindelse påpekes at ulempen ved en kategorisering av unntak er at man har lett for å glemme at rettspraksis faller kronologisk i tid, og ikke kategorisk etter innhold. Den rettspraksis jeg skal se på i det følgende har selvsagt blitt til sammen med den øvrige praksis vi har sett på.

Siden tvistemålsloven ble vedtatt i 1915 har det falt en rekke kjennelser i Høyesterett som har behandlet fullmaktsproblematikken, og praksis har ikke vært konsekvent.¹²¹ I Rt-1989-338 tar Høyesterett et oppgjør med den usikkerhet som forelå hva angikk muligheten for representasjonsforhold, og kom for første gang med et begrunnet standpunkt om hvorfor representasjonsforhold ikke skal tillates.¹²² Det uttales i samme dom at kravet til partstilknytning er en preseptorisk regel som ikke gir rom for interne avtaler om hvem som skal stå oppført som part. Resultatet opprettholdes i Rt-2006-238 der en amerikansk fullmektig fikk sitt søksmål avvist, men det ble lagt inn en reservasjon for at det kan tenkes unntak i helt spesielle tilfeller med en henvisning til Schei og Rt-1989-1140.¹²³ Etter disse kjennelsene var den alminnelige oppfatningen at fullmaktsforhold ikke oppfyller tilknytningskravet.¹²⁴ Tvisteloven ble satt i kraft i 2008, og det er utviklingen av fullmaktsynspunktet etter dette som er oppgavens tema i det følgende.

Det grunnleggende prejudikatet for fullmaktsynspunktets er Norsk Tillitsmann-kjennelsen inntatt i Rt-2010-402. Analysen av fullmaktssynspunktet vil ta utgangspunkt i denne avgjørelsen og den etterfølgende praksis som har kommet til. Med de slutninger jeg kan trekke

---

¹²¹ (T) for fullmaktsrepresentasjon tillatt: Rt-1936-318(T), Rt-1953-35(T), Rt-1969-1032, Rt-1971-425(T), Rt-1989-338, Rt-1989-1140(T), HR-1992-474-k, Rt-1994-524, Rt-2006-238, Rt-2010-402(T), Rt-2010-646(T), Rt-2010-1089(T), LB-2009-139781 jf. HR-2010-1443-U (T)

¹²² Se punkt 2.3

¹²³ Se note 106

¹²⁴ Hov (2010) s. 355

fra disse avgjørelsene, vil jeg avslutte med å kommentere dommen fra Oslo tingrett av 30. januar 2013. Norsk Tillitsmann (NT) ble ikke tilkjent søksmålskompetanse i denne saken, til tross for at den springer ut av samme tvist som ga NT søksmålskompetanse i Rt-2010-402, noe som ble begrunnet med at det ble gjort gjeldende et nytt type krav.

4.2 Norsk Tillitsmann ASA – fullmaktssynspunktets gjennomslag

Jeg skal innlede dette punktet ved kort å gjøre rede for hva tillitsmannsordningen og obligasjonsmarkedet egentlig dreier seg om.¹²⁵

Norsk Tillitsmann opererer i en mellommannsfunksjon i obligasjonsmarkedet. Et *obligasjonslån* er en måte for selskaper å låne penger på. Selskapet utsteder obligasjoner som er ihendehavergjeldsbrev etter gjeldsbrevsloven § 11. Disse obligasjonene kjøpes av investorer, og på denne måten blir selskapet tilført penger. Selve opplåningsprosessen tilrettelegges av banker eller meglerhus. Ettersom det alltid er flere obligasjonseiere ved et lån, og ettersom det ofte stilles en variasjon av sikkerhetsretter og garantier fra selskapet til obligasjonseierne, har det vært behov for en koordinering av de mange partene og sikkerhetsrettene.

Tillitsmannsordningen er importert fra engelsk og amerikansk rett.¹²⁶ Hovedtrekkene fra disse landene er at man har organisert obligasjonseierne med en tillitsmann som felles representant overfor låntaker, og obligasjonseierne fraskriver seg retten til å forfølge krav individuelt. Tillitsmannen har til oppgave å forvalte obligasjonseiernes rettigheter, og styres av et obligasjonseierfellesskap som kan sammenlignes med en generalforsamling i et AS, men med spesielt tilpassede flertallskrav etc. På denne måten unngår man at obligasjonseierne konkurrerer mot hverandre og fremmer særinteresser som går på bekostning av obligasjonseiergruppen. Låntakeren aksepterer denne løsningen når de inngår avtale med tillitsmannen, og slipper unna gjentatte søksmål fra enkelte obligasjonseiere som hadde

---

¹²⁵ NT brev (2009) s. 1-5

¹²⁶ Om tillitsmannsinstituttet i England og USA, se vedlegg i NT brev (2009) s. 22-28

vært dyrt for den enkelte låntaker i lengden. Samlet sett blir dette en samordnet og strukturert ordning for de involverte parter.

Tilsvarende ordningen er også tatt i bruk i Norge. Norsk Tillitsmann ASA er den største tillitsmannaktøren, og representerer 90 % av alle obligasjonslån som er registrert i verdipapirsentralen. I 2011 utgjorde dette rundt 1740 lån med et volum på 749 milliarder kroner.¹²⁷ Obligasjonsmarkedet er derfor av stor betydning for norsk næringsliv som en finansieringskilde. Avtalen som er tatt i bruk her i landet er en standardavtale bygget på norsk rett, og legger til grunn de prinsipper nevnt i forrige avsnitt. En viktig tilleggsfunksjon er at tillitsmannen og låntakerne har større muligheter for å nå frem ved forhandlinger om refinansiering av lånebetingelser og sikkerheter. Ettersom det har utviklet seg et obligasjonsmarked med høyrisikolån i nyere tid, har dette også gjort krav på en mer aktiv tillitsmann, og dette er bakgrunnen for at spørsmålet først kom opp i 2010. Tillitsmannsordningen er ikke spesialregulert i lov, og obligasjonslån følger alminnelige lover om finansielle verdipapirer.

I **Rt-2010-402** (NT1) begjærte Norsk Tillitsmann ASA arrest i tre rigger som var stilt som sikkerhet i forbindelse med et obligasjonslån utstedt av Thule Drilling AS. NT opptrådte etter fullmakt i eget navn på vegne av obligasjonseierne og representerer deres kreditorinteresser. Lånet ble senere omstrukturert, og Norinvest Ltd. som var hovedaksjonær i Thule, stilte i den forbindelse sidesikkerhet i form av garantier overfor NT. NT gjorde så krav om oppgjør etter garantien på 30,4 MUSD. Oppgjør fant ikke sted, og NT innga deretter begjæring om arrest til Oslo tingrett. Norinvest bestred at NT hadde tilstrekkelig søksmålskompetanse, og både tingretten og lagmannsretten avviste saken av denne grunn. Den rettslige problemstillingen for Høyesterett var hvorvidt NT hadde tilstrekkelig tilknytning etter tvl. § 1-3 annet ledd. Høyesterett konkluderte med at NT hadde tilstrekkelig tilknytning til søksmålsobjektet og fremmet saken. Kjennelsen er behandlet i avdeling og er enstemmig.

---

¹²⁷ http://www.trustee.no/om_oss/selskapsinformasjon/

Høyesterett tar utgangspunkt i tvl. § 1-3 annet ledd i avsnitt 18, og kommenterer at bestemmelsen er ment som en videreføring av den tidligere rettstilstanden, og at siktemålet med ordlydsendringen var å gjøre regelen mer tilgjengelig. Deretter uttaler førstvoterende i avsnitt 19 at det likevel er av interesse at ordlyden ”nå er spesielt fokusert på om den aktuelle *partskonstellasjon* fyller et aktuelt behov”, før det vises til forarbeidene og at tvl. § 1-3 er utformet for å videreutvikles etter endrede samfunnsforhold og nye typetilfeller i avsnitt 20.

Som en forlengelse av avsnitt 18-20 går førstvoterende over til å redegjøre for den rettslige vurderingsnormen som gjelder for hvorvidt en fullmektig har søksmålskompetanse i avsnitt 21. Retten uttaler at det ”må sees som den absolutte hovedregel” at en fullmektig normalt ikke vil ha søksmålskompetanse til å reise sak i eget navn på vegne av hovedmannens krav, og det vises til Rt-2006-238 med videre henvisninger.¹²⁸ Deretter understrekes det at de hensyn som begrunnet hovedregelen i disse dommene, gjelder med samme tyngde i dag.

Det er naturlig å tolke Høyesteretts omtale av hovedregelen som en klargjøring av hva som gjelder ved fullmaktsforhold. Med tanke på en noe skiftende praksis, konstaterer denne dommen rettstilstanden som ble lagt til grunn i Rt-1989-338 og Rt-2006-238, og viser at den ”absolutte hovedregel” er og skal være at en fullmektig ikke kan gå til sak i eget navn.¹²⁹

I avsnitt 21 retter førstvoterende seg mot muligheten for unntak fra denne hovedregel. Det blir slått fast at det i ”Høyesteretts praksis er gjort den reservasjon at forholdene kan være så spesielle at det vil kunne være riktig å innrømme søksmålskompetanse for tredjemanns krav”. Spørsmålet om NT skal tilkjennes søksmålskompetanse må undergis en ”selvstendig vurdering der det reelle behovet for slik søksmålskompetanse vil stå sentralt”. Til slutt uttales det at denne vurderingen ikke kan begrenses til spørsmålet om tillitsmannens posisjon overfor obligasjonseierne ”mest nærliggende kan karakteriseres som et fullmaktsforhold”.

---

¹²⁸ Se Rt-1989-338, indirekte til Rt-1989-1140, jf. Schei (1998) s. 276

¹²⁹ Bernt (2011) s.155

Ved å henvise til en reservasjon i praksis åpner Høyesterett for at det kan finnes unntak fra den ”absolutte hovedregel”. Reservasjonen sikter til Rt-1989-1140 og Rt-2006-238, der Høyesterett holdt det åpent at fullmaktsrepresentasjon kan være tillatt med henvisning til Schei sin vurderingsnorm om at det kan tenkes unntak i helt spesielle tilfeller.¹³⁰ At det skal foretas en selvstendig vurdering er i tråd med forarbeidene.¹³¹ Men til forskjell fra hvordan Schei sin vurderingsnorm ble presisert i Rt-2008-1022, legger Høyesterett til grunn en ny versjon for fullmaktsrepresentasjonstilfellet. Her fremheves det at det ”reelle behovet for slik søksmålskompetanse som vil stå sentralt”, sammenholdt med uttalelsen i avsnitt 18 om at Høyesterett vektlegger hvorvidt ”partskonstellasjonen” fyller et aktuelt behov. I motsetning til de unntak vi så på i punkt 3.4 er det ikke lenger *saksøkers* egeninteresse som må være ”sterk og direkte”,¹³² eller at søksmålet må ha en ”konkret, praktisk betydning”¹³³ for saksøker. Det er partskonstellasjonen, som innebærer den materielt berettigede part, fullmektigen og medkontrahenten, som til sammen må utgjøre et reelt behov for å tilkjenne en fullmektig søksmålskompetanse, og det er dette behovet som veies opp mot de mothensyn som kan gjøre seg gjeldende. På denne måten utvides innholdet av hva som kan være en beskyttelsesverdig interesse fra forhold ved saksøkeren selv, til forhold som gjelder situasjonen og partskonstellasjonen i sin helhet.

Høyesteretts uttalelse om at tilknytningsvurderingen ikke kan begrenses til om tillitsmannens posisjon ”mest nærliggende kan karakteriseres som et fullmaktsforhold” sikter til at ethvert fullmaktsforhold må vurderes etter de underliggende faktiske forhold, der hver situasjon og partskonstellasjon er unik og kan gjøre krav på forskjellige løsninger. Den formelle kategoriseringen av partsforholdet er ikke avgjørende.¹³⁴ Dette bekreftes ved at Høyesterett opprettholder avgjørelsene inntatt Rt-1989-338 og Rt-2006-238 som begge omhandlet

---

¹³⁰ Se note 106

¹³¹ Ot.prp.nr.51 (2004-2005).s.365

¹³² Se Rt-2009-679, Rt-2008-1022, Rt-2000-1130 jf. Skoghøy (2010) s. 398

¹³³ Rt-2008-1022

¹³⁴ Bernt (2011) s. 157

fullmaktsforhold som ikke var tilstrekkelig for å oppnå søksmålskompetanse, samtidig som at fullmaktsrepresentanten i nærværende sak blir tilkjent søksmålsrett. Det kan bemerkes at alternativet om gruppesøksmål ikke kunne ha vært benyttet ved krav om arrest, jf. tvl. § 32-2 som ikke viser til tvl. kap. 35.¹³⁵

I avsnitt 22 til 36 foretar Høyesterett en konkret gjennomgåelse av sakens faktum, for å vurdere hvorvidt vår saks partskonstellasjon oppfyller et ”reelt behov” for å tilkjenne tillitsmannen søksmålskompetanse. I avsnitt 22 til 30 gjennomgås NTs rolle i obligasjonsmarkedet som beskrevet over. Det fremheves at NTs behov for søksmålskompetanse har økt med utviklingen av høyrenteobligasjonslånene, og at den komplekse låneformen medfører et stort samordningsbehov som er til gunst for både låntaker og obligasjonseierne. Deretter vises det til avtaleforholdet som inngås mellom låntakeren, NT og obligasjonseierne i avsnitt 28, der blant annet obligasjonseierne fraskriver seg retten til selv å gjøre pågang slik at alle rettslige skritt foretas samlet gjennom NT. Førstvoterende konkluderer i samme avsnitt med at ”avtaleverket i betydelig grad ivaretar lånetakers interesse i en ordnet prosess når slike omstendigheter inntreffer”. Høyesterett viser så til at en slik avtale vil godkjennes i en rekke andre jurisdiksjoner, der NT vil tilkjennes søksmålskompetanse og et saksanlegg fra en obligasjonseier vil bli avvist. Til slutt uttales det at en situasjon der den enkelte obligasjonseier skal kunne gå til sak, er en situasjon alle ønsker å forhindre.

I avsnitt 31 oppsummerer Høyesterett med at dette gir uttrykk for at det er et ”sterkt praktisk behov for at tillitsmannen skal ha søksmålskompetanse ved rettslige skritt til ivaretagelse av obligasjonseiernes interesser i det aktuelle lån”. Deretter viser Høyesterett til fem høringsuttalelser i avsnitt 31 til 36 fra det samtidig pågående lovforslaget om tillitsmannens søksmålskompetanse.¹³⁶ Samtlige institusjoner uttaler at det er viktig med en fungerende tillitsmann for de enkelte obligasjonseiere og for markedets tillit generelt. Høyesterett konkluderer så i avsnitt 37 med at det ”må konstateres at det er et *betydelig praktisk behov*

---

¹³⁵ Berg (2012) s.45-46

¹³⁶ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/hoeringer/hoeringsdok/2009/horing---forslag-til-regulering-av-soksm.html?id=587071>

for at tillitsmannen skal ha søksmålskompetanse, og som jeg påpekte innledningsvis, er dette behovet relevant ved vurderingen av om det etter gjeldende rett må innrømmes tillitsmannen søksmålskompetanse etter tvisteloven § 1-3”.

Av dette kan det utledes at den konkrete partskonstellasjonen vi står overfor i vår sak, medfører et ”betydelig praktisk behov” for å tilkjenne NT søksmålskompetanse. I motsetning til de fullmaktsforhold som ble nektet fremmet i Rt-1989-338 og Rt-2006-238 har tillitsmannen blitt tilført en rekke kreditorfunksjoner og innehar en selvstendig rolle som består over tid og er ikke tiltenkt den enkelte rettstvist.¹³⁷ Tillitsmannsrollen er en nøkkelfunksjon for at hele systemet fungerer, noe som medfører at rollen utfyller et stort behov for både obligasjonseierne, låntakerne, finansbransjen og samfunnet i sin helhet.

I avsnitt 38-42 behandler Høyesterett de innvendinger Norinvest har anført mot å tilkjenne en fullmektig søksmålskompetanse som langt på vei følger de mothensyn som er fremhevet i Rt-1989-338 og Rt-2006-238.¹³⁸ Første innvending er at NTs eventuelle søksmålskompetanse vil medføre så mange uavklarte problemstillinger at spørsmålet bør utredes og eventuelt avgjøres ved lov. Denne innvendingen avfeier førstvoterende kort. En dom vil også binde obligasjonseierne etter tvl. § 19-15 første ledd om avledet rettskraft. Sakskostnader og eventuelt ansvar ved feilslått arrest vil kunne dekkes av NT. Et eventuelt bytte av tillitsmann kan løses ved subjektiv kumulasjon etter tvl. § 15-3. Låntakers motregningsrett er frafalt ved de inngåtte låneavtaler og utgjør ikke et problem. Obligasjonseiernes anonymitet er heller ikke et holdbart motargument mot at NT tilkjennes søksmålskompetanse. Dette er en rettspolitisk vurdering som ligger bak de materielle reglene som regulerer obligasjonslån, og de løsningene som har blitt vedtatt av lovgiver må respekteres og legges til grunn. Endelig rundes det av med å avvise innvendingen om habilitet, der man ikke kan bli inhabil overfor en ukjent, og hvis dommerne selv skulle ha vært obligasjonseiere ville dette fanges opp av domstoloven § 108.

---

¹³⁷ Bernt (2011) s. 153

¹³⁸ Se punkt 2.3

I avsnitt 43 viser førstvoterende til Rt-1936-318 til ytterligere støtte av sitt resultat. I avgjørelsen ble det forutsetningsvis lagt til grunn at fullmaktsrepresentasjon var tillatt i forbindelse med partialobligasjoner. I avsnitt 44 uttaler Høyesterett at resultatet om å tilkjenne NT søksmålskompetanse er ”vel forenlig med tidligere praksis”. Deretter konstaterer førstvoterende at ”Høyesterett *understreker* [søksmålsvilkårenes] preseptoriske karakter, og at det ikke er rom for interne avtaler om hvem som skal stå som part” med henvisning til den eksakt samme uttalelsen i Rt-1989-338 på side 41. Det følges så opp med at ”dette er like riktig i dag, men det kan ikke hindre at det reelle behov *som følger av* de inngåtte avtaler” kan tillegges vekt ved vurderingen. ”Ikke minst gjelder dette når det er tale om standardavtaler som involverer og hensyntar alle de berørte parter på en måte som det praktiske finansliv har funnet hensiktsmessig.”

Første tolkningsspørsmål er hva retten mener med at søksmålsvilkårene er ”preseptoriske” og at det ikke er rom for interne avtaler, i forhold til at det i vår sak faktisk er avtalt interne løsninger. At søksmålsbetingelsenes er preseptoriske fremgår klart av Høyesteretts ”understreking” i avsnitt 44 med henvisning til Rt-1989-338.¹³⁹ Synspunktet bekreftes av en enstemmig juridisk teori¹⁴⁰ der Berg uttaler at det kun er én måte å avtale seg bort fra den alminnelige domstol, og dette er gjennom en voldgiftsklausul etter voldgiftslova § 7.¹⁴¹ Også en kontekstuell tolkning av tvl. § 29-21 annet ledd b bekrefter at søksmålsbetingelsene er preseptoriske, der en tilsidesettelse av ”tvingende vilkår” for å fremme saken fører til opphevelse, og tvingende vilkår retter seg mot tvl. § 1-3.¹⁴² Av dette kan det utledes at gjeldende rett er at man ikke kan avtale seg bort fra tilknytningskriteriet eller hvem som skal stå som part. Ettersom Høyesterett ikke kan bygge rett på urett innebærer dette at det er et irrelevant moment hva som eksplisitt er avtalt om søksmålskompetansen mellom partene. Men ”følgen av” at det er inngått en avtale om representasjon kan tillegges vekt, og det siktes da til hvilke virkninger avtalen har medført. I vår sak har partskonstellasjonen

---

¹³⁹ Se også HR-1999-493-K

¹⁴⁰ Skoghøy (2010) s. 340, Hov (2010) s. 502, se også HR-1999-493-K

¹⁴¹ Berg (2012) s. 76

¹⁴² Schei m.fl. (2007) s. 1334

blitt godt innarbeidet i et stort obligasjonsmarked, noe som hadde medført et betydelig behov for å opprettholde partskonstellasjonen, og dette behovet er tillatt å vektlegge i avveiningen av om NT skal tilkjennes søksmålskompetanse eller ikke. Slik jeg ser det vil et annet tolkningsalternativ ikke harmonere med Høyesteretts uttalelser. Tolkningen støttes også ved at førstvoterende fremhever at resultatet er rimelig når man står overfor en standardavtale som ivaretar alle parter. Motsatt ville det fort blitt urimelig å vektlegge ”følgene av” en særavtale som forfordelte en enkelt part. Tolkningsresultatet som blir lagt til grunn her innebærer at den standardavtale som foreligger mellom obligasjonseierne og lånetakerne ikke er bindende hva angår søksmålsbegrensningene, og en obligasjonseier som går til sak om egen rett eller plikt etter obligasjonsavtalen vil etter gjeldende rett i dag måtte realitetsbehandles av domstolen.¹⁴³

Til slutt konkluderer førstvoterende i avsnitt 44 med at det er et ”uomtvistelig behov for å innrømme tillitsmannen søksmålskompetanse for obligasjonseierens krav under det aktuelle låneforhold. Det kan ikke sees å være avgjørende betenkeligheter ved å innrømme en slik søksmålsadgang”.

Siste sitat viser, som det for øvrig fremgår av dommens todeling, at det er to avgjørende komponenter i vurderingsnormen for hvorvidt en fullmektig skal tilkjennes søksmålskompetanse. Den første er hvorvidt det foreligger et ”betydelig praktisk behov” (avsnitt 18-37), og den andre er ”fravær av mothensyn” (avsnitt 38 til 42). Bernt hevder at de to avgjørende komponentene i kjennelsen var tillitsmannens særlig selvstendige posisjon og det praktiske behovet som gjorde seg gjeldende for å tilkjenne NT søksmålskompetanse.¹⁴⁴ Etter mitt syn er det den selvstendige posisjonen som er grunnlaget for at det er et særlig praktisk behov for å tilkjenne tillitsmannen søksmålskompetanse. Like fullt er jeg av den oppfatning at rettskraftshensynet vil være et ”nødvendig vilkår” for å tilkjenne søksmålskompetanse også for fullmaktstilfellene.

---

¹⁴³ Fru Benny, partialobligasjonseieren i Rt-1936-318, fikk også sitt krav behandlet der det ble avsagt fullbyrdsdom etter tvml. § 53

¹⁴⁴ Bernt (2011) s. 153

Kjennelsen kan anses å utgjøre et langt skritt fra hovedregelen om at man bare kan gå til sak om sin egen rett eller plikt. Lagmannsrettens avgjørelse i denne saken ble omtalt som uangripelig ut fra et tradisjonelt syn på tilknytningskriteriet.¹⁴⁵ Høyesterett valgte likevel å fravike hovedregelen ytterligere, men foruten vurderingsnormen som må gjelde generelt for fullmaktssynspunkter så er rekkevidden av kjennelsen begrenset. For det første åpnes det ikke for fullmaktsforhold generelt, hvert fullmaktstilfelle må vurderes konkret. For det andre var det så ekstraordinære omstendigheter i denne saken at listen for hva som er et ”uomtvistelig/sterkt praktisk behov” ligger særdeles høyt. Tillitsmannsfunksjonen har blitt en viktig rolle i et stort og også internasjonalt obligasjonsmarked. Dette har også gitt utslag i både norsk og internasjonal lovgivning.¹⁴⁶ EU-direktivet om finansiell sikkerhetsstillelse ble gjennomført i norsk rett ved lov av samme navn.¹⁴⁷ Loven skal bidra til sikker, ordnet og effektiv finansiell sikkerhetsstillelse, jf. § 1 første ledd. Etter § 1 litra d er tillitsmann for obligasjonslån eksplisitt nevnt som part. Det er i forarbeidene til bestemmelsen presisert at tillitsmenn i tilknytning til obligasjonslån omfattes av EU-direktivet, og at dette også ble ansett som en hensiktsmessig løsning i norsk rett.¹⁴⁸ De materielle rettigheter som tildeles tillitsmenn for obligasjonslån gjennom denne loven forutsetter aktiv søksmålskompetanse i § 7 og passiv søksmålskompetanse etter § 8.¹⁴⁹ Dette følger også av en tolkning av lovens formål etter § 1.

Rapporteringsdirektivet er søkt gjennomført ved verdipapirhandelloven.¹⁵⁰ Etter artikkel 18 annet ledd har en obligasjonseier krav på få opplysninger fra låntaker gjennom en fullmektig. Etter annet ledd litra c kan det utpekes en finansinstitusjon som obligasjonseierne kan utøve sine finansielle rettigheter gjennom. Bestemmelsen er gjennomført i verdipapirhan-

---

¹⁴⁵ Andenæs i Finansavisen (2011) s. 9

¹⁴⁶ NT brev (2009) s. 6-7

¹⁴⁷ 2002/47/EF, se Ot.prp.nr.22 (2003-04) s. 9

¹⁴⁸ Ot.prp.nr.22 (2003-04) s. 28

¹⁴⁹ NT brev s. 7

¹⁵⁰ 2004/109/EF, se Ot.prp.nr.34 (2006-2007) s. 20

delloven § 5-10 fjerde ledd. Det fremgår av denne og art. 18 femte ledd at Finansdepartementet og EU-kommisjonen skal fastsette hvilke institusjoner som kan opptre som fullmektig. Departementet holder det åpent om tillitsmannsfunksjonen kan oppfylle denne rollen.¹⁵¹ Oppsummert viser dette hvor innarbeidet tillitsmannsfunksjonen faktisk er i obligasjonsmarkedet, både nasjonalt og i Europa. Dette fremhever også hvor unik saken om Norsk Tillitsmanns søksmålskompetanse var. Spesielt legger direktivet om finansiell sikkerhet opp til at tillitsmannen bør ha søksmålskompetanse, og reglene har forrang etter EØS-loven § 2. Temaet blir imidlertid ikke berørt i vår kjennelse, til tross for at dette kaster lys over lovgivers oppfatning av NTs posisjon som en akseptert rettighetsforvalter.

I ettertid har det også versert en debatt om hvor heldig det er at man tillater at anonyme saksøkere kan gå til sak gjennom Norsk Tillitsmann.¹⁵² Det har spesielt vært anført at anonyme reelle parter er i strid med prinsippet om kontradiksjon og en ”fair trial” etter EMK art. 6 (1), herunder prinsippet om ”equality of arms”.¹⁵³

4.3 Etterfølgende utvikling av fullmaktssynspunktet i praksis

Som nevnt ble det igangsatt arbeid med et lovforslag om Norsk Tillitsmanns søksmålskompetanse like før saken kom opp og ble avgjort av Høyesterett. En av årsakene bak ønsket om å lovfeste søksmålskompetansen var fra NTs side faren for gjentatte søksmål ved mindre endringer i de faktiske forhold.¹⁵⁴ Lovforslaget ble skrinlagt, men det skulle vise seg å gå troll i ord hva angikk tillitsmannens frykt for nye søksmål. I dette avsnittet skal jeg se på relevant rettspraksis om fullmaktsforhold som har fulgt etter Rt-2010-402. Norsk Tillitsmann har vært en pioner, men det har også tilkommet andre dommer av relevans.

---

¹⁵¹ Ot.prp.nr.34 (2006-2007) s. 338-339

¹⁵² Thule har kritisert prosessen, se <http://thuledrilling.info/>

¹⁵³ Se omtale av Walston v. Norway i Robberstad (2010) s. 53

¹⁵⁴ NT brev s. 13

4.3.1 Høyesterettspraksis

I **Rt-2010-646** gikk Mediebedriftenes Klareringstjeneste AS (heretter Klareringstjenesten) til sak i eget navn på vegne av en sammenslutning av mediebedrifter med krav om betaling og erstatning på grunnlag av opphavsrettigheter. Meltwater News AS (heretter Meltwater) som var motpart, påsto saken avvist. Den rettslige problemstillingen var hvorvidt Klareringstjenesten hadde tilstrekkelig tilknytning etter tvl. § 1-3 annet ledd. Både tingretten og lagmannsretten fremmet saken. Også Høyesterett kom til at Klareringstjenesten hadde tilstrekkelig tilknytning. Kjennelsen er behandlet i kammer og er enstemmig.

Klareringstjenesten er opprettet av Mediebedriftenes Landsforening. De mediebedrifter som blir medlem av landsforeningen gir også en fullmakt til Klareringstjenesten til å inngå avtaler om blant annet forhåndsklarering av digitale rettigheter med de foretak som kopierer opphavsrettbeskyttet materiale på nett (nettaviser etc.).¹⁵⁵ Meltwater er en medievarslingsleverandør som må betale for å distribuere slikt materiale til sine kunder.

Høyesterett starter med å oppsummere den generelle vurderingsnormen som ligger i § 1-3 om at det er en rettslig standard som skal videreutvikles, se avsnitt 23. Deretter konstateres hovedregelen i privatrettslige forhold om at saksøkeren selv må pretendere å inneha det krav han gjør gjeldende. Førstvoterende vender seg så mot unntakssituasjonene i avsnitt 24, og uttaler at det i ”nyere rettspraksis [har] blitt lagt til grunn at også den som selvstendig forvalter krav på vegne av andre, kan ha søksmålskompetanse” og viser til Rt-2010-402.

I avsnitt 25 går Høyesterett over til den konkrete vurderingen om hvorvidt Klareringstjenesten har søksmålskompetanse. Først kommenteres avtaleforholdet mellom Klareringstjenesten og medlemmene av Mediebedriftenes landsforening, der Klareringstjenesten har fått til oppgave ”å forvalte mediebedriftenes opphavsrettigheter”. Som ledd i forvaltningen har Klareringstjenesten også fått fullmakt til å ”overvåke og håndtere eventuelle rettighetskrenkelser” på vegne av mediebedriftene, og etter ankeutvalgets mening ”bør den rettig-

---

¹⁵⁵ For faktisk informasjon, se <http://www.klarering.no/>

hetsposisjon som Klareringstjenesten har etter avtaleforholdet med mediebedriftene, gi kompetanse til å håndheve de krav som omfattes av avtalen gjennom søksmål.” I avsnitt 26 tar ankeutvalget opp forholdet til rettskraft. Det vises til at mediebedriftene vil bli bundet av en dom mot Klareringstjenesten med henvisning til tvl. § 19-15 første ledd om avledet rettskraft, og at dette hensynet ikke er til hinder for å tilkjenne Klareringstjenesten søksmålskompetanse i saken.

Denne kjennelsen er kortere og mindre presist begrunnet enn tillitsmannsaken. Det er naturlig å tolke rettens begrunnelse i nærværende sak dit hen at de benytter seg av en analogi fra tillitsmannskjennelsens faktiske forhold, og anvender dermed indirekte den samme vurderingsnormen som ble lagt til grunn i Rt-2010-402 på vår sak. Til tross for at hvert fullmaktstilfelle skal vurderes selvstendig¹⁵⁶ så er det klart at likhetene mellom de to sakene prinsipielt sett er store, og at Høyesterett legger avgjørende vekt på at Klareringstjenesten innehar en ”selvstendig forvalterposisjon” i likhet med tillitsmannens rolle. Avgjørende i Rt-2010-402 var at den selvstendige forvalterrollen Norsk Tillitsmann hadde, fylte et ”sterkt praktisk behov” i trepartskonstellasjonen mellom obligasjonseierne og lånetakerne. På samme måte fyller utvilsomt Klareringstjenesten et praktisk behov mellom mediebedriftene og de som benytter seg av digital kopiering.¹⁵⁷ Gruppesøksmål hadde heller ikke vært aktuelt ettersom Klareringstjenesten er et AS og heller ikke er direkte berettiget etter opphavsretten, og faller dermed utenfor de søksmålsberettigede for gruppesøksmål etter tvl. § 35-3 første ledd.

Som vi har sett er det karakteristisk for rettsutviklingen og rettssituasjonen under tilknytningskriteriet at det danner seg generelle rettslige vurderingsnormer for de enkelte unntakssituasjonene, i tillegg til at like tilfeller behandles likt under hver gruppe.¹⁵⁸ Denne kjennelsen bringer ikke noe nytt hva angår hovedelementene i vurderingsnormen om et ”reelt/praktisk behov” og ”fravær av mothensyn”, men ettersom forholdene var så ekstraordi-

---

¹⁵⁶ Rt-2010-402 avsnitt 21

¹⁵⁷ Bernt (2011) s. 154

¹⁵⁸ Eckhoff (2001) s. 164-166

nære under tillitsmannsaken lempet nærværende kjennelse kravet til hvor sterkt det praktiske behovet må være for tredjemenn med selvstendige forvalterposisjoner. Likevel er det klart at Klareringstjenesten innehar en varig fullmaktsposisjon som ivaretar viktige interesser for den bransjen selskapet representerer, og det skal fortsatt mye til for at en fullmektig skal kunne tilkjennes søksmålskompetanse.¹⁵⁹ Etter Rt-2010-646 er det grunnlag for å si at selvstendige forvalterstillinger innebærer en fullmaktsposisjon som kan aksepteres prosessuelt.¹⁶⁰

Det ble fremhevet i Rt-2010-402 at å tilkjenne NT søksmålskompetanse ikke ville være i strid med rettens tidligere standpunkter til fullmaktsrepresentasjon. Rt-2006-238 og Rt-1989-338 omhandlet to fullmektiger som ikke var innehavere av en selvstendig og varig forvalterposisjon, men der det var avtalt enkeltstående fullmakter myntet på den enkelte sak. Fullmaktene hadde med andre ord ikke praktisk betydning utover den enkelte sak.¹⁶¹ Tilsvarende var situasjonen i de saker der fullmaktsrepresentasjon hadde blitt tillatt før 1989.¹⁶² Avgjørelsene må anses for å være fraveket gjennom Rt-1989-338 som tar et endelig standpunkt til at man ikke kan avtale seg til avvikende løsninger i det enkelte tilfelle, et resultat som bekreftes i Rt-2006-238 og Rt-2010-402. I Rt-1989-1140 uttaler Høyesterett i et obiter dicta at det ble holdt åpent om to franske bobestyrere som gikk til sak etter fullmakt fra den franske stat kunne være søksmålsberettiget. Her hadde bobestyrernes en selvstendig og varig kompetanse utledet av den franske stat. På denne måten gjør ikke Rt-2010-402 inngrep i tidligere avgjørelser.

Hensynet til rettskraft blir også tatt opp i avsnitt 25. Som vi ser vil selve avtaleforholdet mellom Klareringstjenesten og mediebedriftene som slår fast selve fullmaktsforholdet partene i mellom, innebære at mediebedriftene også vil bli bundet av en dom mot Klareringstjenesten etter reglene om avledet rettskraft. Det viser at det ikke er et krav om at de mate-

---

¹⁵⁹ Klareringstjenestens medlemsliste, se <http://www.klarering.no/index.asp?id=57468>

¹⁶⁰ Sml. Berg (2012) s. 13

¹⁶¹ Sml. Bernt (2011) s. 154

¹⁶² Se note 121 for oversikt

rielt berettigede parter eksplisitt avtaler seg bort fra å gå til rettslige skritt overfor motparten for å tillate et representasjonssøksmål. For det første er ikke dette tillatt, ettersom tvl. § 1-3 er preseptorisk. Hva som er eksplisitt avtalt er heller ikke et relevant moment i vurderingsnormen som ble lagt til grunn i Rt-2010-402. Juridisk ansvarlig i Klareringstjenesten kunne bekrefte at avtaleforholdet som faktisk ble fremlagt under Rt-2010-646 ikke inneholdt en eksplisitt fraskrivelsesklausul,¹⁶³ som bekrefter denne tolkningen av de to fullmaktsdommene. Det er kun behovet som følger av at partene har innrettet seg etter avtaleforholdet som er relevant i vurderingen.

I **Rt-2010-1089** (NT2) begjærte Norsk Tillitsmann ASA Thule Drilling AS konkurs på grunn av de tre obligasjonslånene som ble misligholdt og beskrevet nærmere i Rt-2010-402.¹⁶⁴ Etter konkursloven § 60 er det kun en ”fordringshaver” som kan inngi konkursbegjæring. Ettersom Norsk Tillitsmann ikke er materielt berettiget og heller ikke er den direkte fordringshaver, avviste tingretten saken. Lagmannsretten opphevet kjennelsen og også Høyesterett fremmet saken. NT ble med andre ord ansett for å være fordringshaver.

I avsnitt 15 slår førstvoterende fast at hovedregelen om fullmaktsrepresentasjon fremgår av Rt-2006-238, men at situasjonen var så spesiell i Rt-2010-402 at det var riktig å tilkjenne NT søksmålskompetanse for tredjemanns krav. Deretter fremhever førstvoterende sentrale faktiske forhold som begrunnet resultatet i tillitsmannsaken. I avsnitt 16 konkluderer ankeutvalget med at det ”ut fra sammenheng i regelverket [vil] være slik at når Norsk Tillitsmann ASA har adgangen til enkeltforfølgning av krav overfor låntaker, må Norsk Tillitsmann ASA nødvendigvis også anses som dividendeberettiget fordringshaver etter kkl. § 60”. Førstvoterende begrunner dette med at det ville være lite sammenheng om NT kunne gå til sak mot en solvent debitor, men ikke mot en som er insolvent. Deretter uttales det at ”de hensyn og vurderinger som har begrunnet tillitsmannens søksmålskompetanse etter kjennelsen i Rt-2010-402 er generelle, og ikke begrenset til tilfeller av midlertidig sikring selv om dette var bakgrunnen for den konkrete sak.”

---

¹⁶³ Børseth (24.04.2013)

¹⁶⁴ Se punkt 4.2 for faktisk gjennomgang

For det første bidrar kjennelsen til å festne de ”hensyn og vurderinger” som ble uttalt i Rt-2010-402. Selve gjengivelsen i avsnitt 15 er imidlertid noe upresis, der førstvoterende uttaler at et ”bærende element” i Rt-2010-402 var obligasjonseiernes fraskrivelse av søksmålskompetanse og Thules aksept av tillitsmannen som representant. I tillegg gjengis noen flere momenter fra den faktiske gjennomgåelsen av saksforholdet, før førstvoterende uttaler at det ”ytterligere” er nevnt at det kreves et sterkt praktisk behov. Dette kan gi inntrykk av at fraskrivelsen av søksmålskompetanse i seg selv var et bærende element, når det egentlig var behovet som fulgte av avtaleforholdet som var det avgjørende for saken. Dette harmonerer med de eksplisitte uttalelsene om søksmålsvilkårenes preseptoriske karakter i Rt-2010-402 avsnitt 44 og 37, jf. Rt-1989-338 og det faktum at det ikke var fraskrevet noen søksmålsrett i Rt-2010-646. Det er ingen ting som tyder på at Høyesterett denne rettstilstanden i nærværende kjennelse, men at det er de faktiske forhold fra Rt-2010-402 som oppsummeres på en overflatisk måte uten at det ligger noen selvstendige vurderinger i avsnitt 15.

For det andre uttaler Høyesterett eksplisitt at de ”hensyn og vurderinger” som ble anført når Norsk Tillitsmann ble tilkjent søksmålskompetanse er generelle, med henvisning til at søksmålskompetansen ikke bare gjaldt i sak om arrest. Dette er en uttalelse som etter mitt skjønn er rettet eksplisitt mot NTs søksmålskompetanse, og presiserer at det var meningen å gi tillitsmannen søksmålskompetanse i alle situasjoner som springer ut av obligasjonseiernes interesser etter låneavtalen. Denne slutningen begrunner Høyesterett med hensynet til sammenheng i regelverket.

4.3.2 Underrettspraksis

Underrettspraksis har ikke autoritativ rettskildeverdi, det vil si de anses ikke som avgjørende for innholdet av gjeldende rett i seg selv.¹⁶⁵ Avgjørelsene kan imidlertid ha argumentasjonsverdi og de kan være illustrerende for tolkningen av Høyesteretts praksis.

---

¹⁶⁵ Skoghøy (1994) s. 842

Den første dommen som kort skal nevnes er avsagt den 28. mai 2010. i Asker og Bærum tingrett (NT3). Norsk Tillitsmann begjærte tvangssalg av aksjer som tilhørte InterOil Exploration and Production ASA, og ble tilkjent søksmålskompetanse med henvisning til Rt-2010-402. Kjennelsen er rettskraftig.

I **LB-2009-139781** (avsagt 5. mai 2010) var spørsmålet om staten v/Kemneren i Oslo kunne opptre i eget navn på vegne av en gruppe kommuner med krav om erstatning mot to styreledere i et konkursrammet selskap. Det økonomiske tapet skyldtes at skattetrekket for deres ansatte ikke var betalt inn på skattetrekkskontoen i tide, og når konkursen først rammet ble innbetalinger fra tre terminer omstøtt. Det resulterte i et tap på ca. 700 000 kroner for kommunene som Kemneren mente de to styrelederne var ansvarlige for. Den prosessuelle rettslige problemstillingen for lagmannsretten var om Staten v/Kemneren hadde tilstrekkelig tilknytning til erstatningskravet. Lagmannsretten besvarte spørsmålet bekreftende, og idømte også de to styremedlemmene erstatningsansvar. Dommen er enstemmig. Lagmannsrettens dom ble anket av de to styremedlemmene, men Høyesteretts ankeutvalg avviste anken der de fant ”enstemmig at verken avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre forhold tilsier at saken blir fremmet for Høyesterett, jf. tvl. § 30-4.”¹⁶⁶ Høyesterett bekrefter dermed den rettsoppfatning som lagmannsretten legger til grunn. Dette medfører at lagmannsrettens dom får en rettskildemessig vekt på linje med en vanlig Høyesterettsdom.¹⁶⁷

For å starte med noen avklaringer, så skal privatpersoner betale skatt gjennom sin arbeidsgiver til de kommuner de er bosatt i. Det er dermed kommunen som er materielt berettiget til disse kravene. Kommunen og staten anses som to adskilte rettssubjekter. Til tross for at dette er to offentlige organer, så er det tale om et privatrettslig erstatningskrav etter aksje-lovens ansvarsregler.

---

¹⁶⁶ HR-2010-1443-U

¹⁶⁷ Tilsvarende rettskildebruk, se Woxholth (2010) s. 118

Lagmannsretten starter vurderingstemaet om at det må foreligge et ”reelt behov” som må avgjøres ut fra en samlet vurdering etter tvl. § 1-3 annet ledd. Deretter viser de til Rt-2010-402 og at det i bestemmelsens ordlyd nå er spesielt fokusert på om den aktuelle partskons-tellasjonen fyller et aktuelt behov. Retten viser så til den overordnede hovedregel i privat-rettslige forhold, og at det kan tenkes unntak når det foreligger særlige forhold.

Førstvoterende går så over til den konkrete vurdering av om staten ved Kemneren skal til-kjennes søksmålskompetanse for kommunens krav. Det vises først til skattebetalingslovens regler. Etter § 12 er det staten som skal innfordre forskuddstrekkene, og etter § 48 er det staten som skal opptre som saksøker ved ”tvangsfullbyrdelse, midlertidig sikring, konkurs-begjæring m.v.”.¹⁶⁸ Deretter uttales det at *”nærværende søksmål gjelder ikke direkte inn-fordring av skattetrekk, men kravet om erstatning er forankret i den samme forpliktelsen til å gjennomføre og innbetale forskuddstrekk etter skattebetalingslovens regler. Et søksmål som tar sikte på å få dom mot de ansvarlige hos arbeidsgiveren, har så sterke likhetstrekk med de inndrivelsestiltakene som er nevnt i loven at det etter lagmannsrettens syn langt på vei må likestilles med inndrivelse i skattebetalingslovens forstand.”* Retten viser til at løs-ningen også har støtte i skatterettslig teori.¹⁶⁹

Retten sammenligner så nærværende sak opp mot Rt-2006-238 der blant annet mothensy-net om rettskraft og foreldelse gjorde betenkelighetene så store at søksmål om erstatning anlagt av en fullmektig ble avvist. Disse betenkeligheter gjør seg ikke gjeldende i nærvæ-rende sak. Det er enkelt å identifisere de berettigede kommuner, det er ikke problematisk å fordele beløpet mellom dem og spørsmålet om rettskraft vil løses av tvl. § 19-15 første ledd annet punktum.

Førstvoterende viser så til at det ”reelle behovet” ble fremhevet i Rt-2010-402. Første mo-ment som trekkes frem i denne vurderingen er at når staten er søksmålskompetent ved inn-kreving av skatt, tilsier reelle hensyn at staten også bør være søksmålskompetent ved inn-

---

¹⁶⁸ Ny skattebetalingslov trådte i kraft 1.1.2009. § 12 er videreført i ny § 5-11, § 48 er videreført i ny § 17-1

¹⁶⁹ Lossius m.fl. (2003) s. 425

kreving av erstatning grunnet manglende betaling av skatt. Andre moment som fremheves er det prosessøkonomiske aspektet ved å ha en fellesrepresentant i stedet for et søksmål fra hver enkelt kommune. Tredje moment er den forenkling en slik ordning innebærer ved at staten blir ansvarlig for fordelingen av midlene. Deretter konkluderes det med at staten v/Kemneren er søksmålskompetent.

Det første som kan utledes av lagmannsrettens dom er at avvisningsspørsmålet er grundig behandlet. Selv førstvoterende i prinsippet kunne se seg fornøyd etter en tolkning av skattebetalingsloven § 12, så vurderes tilknytningsspørsmålet videre opp mot skatterettslig teori og ”fullmaktslæren” som er oppstilt gjennom Rt-2006-238 og Rt-2010-402, og aktuelle mothensyn drøftes og imøtegås.

Dommen omhandler en partskonstellasjon som prinsipielt sett er ny sammenlignet med avgjørelsene behandlet over. I de sakene vi har sett på frem til nå har det vært avtalt at tredjemann skal ha representasjonsrett. Forholdet mellom stat, kommune og borgerne er regulert gjennom lover og forskrifter. Dette kan anses som et ”substitutt” for de standeravtaler som har regulert forholdet mellom partene i Rt-2010-402 og Rt-2010-646. På samme måte som NT og Klareringstjenesten har kunnet gå til sak på vegne av de materielt berettigede parter, har staten kunnet gå til sak på vegne av kommunen med de krav som er opplistet i skattebetalingsloven § 48 (sml. § 17-1). Men i nærværende sak går retten et skritt lenger og tillater staten som fullmektig søksmålskompetanse utenfor de lovregulerte forhold (sml. ”kontraktsforhold”) i § 48 som regulerer søksmålskompetansen direkte. I vår sak foreligger det dermed en utvidelse av hvilke saksøkte en fullmektig kan gå til sak mot. Det er her styremedlemmer som holdes personlig ansvarlig og som legitimiteten av fullmaktssynspunktet vurderes opp mot. Dette begrunnes tydelig i det kursiverte sitatet, og jeg lar rettens ord tale for seg her.

Også i denne dommen er det praktiske behovet for å tillate staten søksmålskompetanse sentralt, selv om det ikke uttales eksplisitt. Staten innehar i likhet med en ”selvstendig forvalter” en varig representasjonsrolle. I tillegg foreligger det heller ingen avgjørende mot-

hensyn, og regelen om avledet rettskraft medfører at også kommunene blir bundet av en dom mot staten. Sammenheng i lovverket fremheves også implisitt ved at reelle hensyn taler for at staten bør ha søksmålskompetanse også i en erstatningssak utledet fra misligholdte skattekrav.¹⁷⁰ Når lagmannsretten godkjenner dette og Høyesterett bifaller resultatet, innebærer dette ytterligere en situasjon der fullmaktsrepresentasjon tillates.

Spørsmålet er så om rekkevidden av dommen begrenses ved at saken er knyttet til skatterett og at representasjonsforholdet står mellom stat og kommune. Kravene som gjøres gjeldende er for det første alminnelige erstatningskrav som bygger på aksjelovens erstatningsregler. At søksmålskompetansen knyttes opp mot skattebetalingsloven § 48, gir lagmannsretten en knagg å hekte resultatet på, men de beføyelser staten kunne utføre på kommunens vegne var ikke spesielle for skatteretten, men generelle kravstyper. Det var også de generelle kravstypene Lossius m.fl. bygde sitt standpunkt på i kommentarutgaven.¹⁷¹ I tillegg begrunnes dommen vel så godt opp mot den ”alminnelige fullmaktslæren” som er anlagt i rettspraksis. Det er heller ingen god grunn for å behandle stat og kommune forskjellig fra andre private aktører i forbindelse med privatrettslige krav.

4.3.3 Dom avsagt mot Norsk tillitsmann i Oslo tingrett 30. januar 2013 i lys av ”fullmaktslæren” – et fullmaktssynspunkt i utvikling?

Det ble avsagt dom 30. januar 2013 i Oslo tingrett mellom Norsk Tillitsmann ASA og styremedlemmene i Thule Drilling AS (heretter Thule). Saken bygger på det samme faktum som i NT1 og NT2 om tre misligholdte obligasjonslån som Thule hadde sikret med pant i tre rigger. Thule ble slått konkurs i NT2. Realiseringen av pantet gikk imidlertid ikke som planlagt. Thule overførte kontrollen over riggene og pantsatt utstyr til et tredje selskap, og bidro til at disse fikk arrest i de pantsatte objekter. Realiseringen lot seg derfor ikke gjennomføre. Det vederlag Thule mottok for pantet kom aldri Norsk Tillitsmann og obligasjonseierne til gode. Det ble av denne grunn reist sak med erstatningskrav mot styremed-

---

¹⁷⁰ Sml. Rt-2010-1089 avsnitt 16

¹⁷¹ Lossius m.fl. (2003) s. 425

lemmene i Thule. Den rettslige problemstillingen for tingretten var om Norsk Tillitsmann hadde tilstrekkelig tilknytning til et slikt krav etter tvl. § 1-3 annet ledd. Tingretten konkluderte med at NT ikke hadde tilstrekkelig tilknytning og ble ikke tilkjent søksmålskompetanse i saken.

Dommens begrunnelse er todelt. Først tar retten for seg om det følger av tidligere praksis om NT må anses for å være søksmålsberettiget også i denne saken. Ettersom dette besvares benektende, foretar retten deretter en konkret vurdering etter den generelle fullmaktsnormen med utgangspunkt i Rt-2010-402 om ”reelt behov” og ”fravær av mothensyn”. Metoden som anvendes for å undersøke om NT har søksmålskompetanse i denne saken, egner seg som eksempel for hvordan man bør gå frem i enhver tilknytningsvurdering i privatrettslige forhold. Jeg vil foreta en todelt vurdering av dommen, der hovedvekten vil ligge på hvorvidt NT kan anses for å ha søksmålskompetanse etter allerede foreliggende praksis. Jeg vil deretter kommentere tingrettens konkrete vurdering i dommens del to (avsnitt 6 til 18) mer overordnet for å trekke noen avsluttende slutninger om fullmaktssynspunktets rekkevidde. Jeg nummererer avsnittene i dommen, der avsnitt 1 er første avsnitt under ”rettens vurdering” på s. 7 i dommen.

I avsnitt 1 tar retten utgangspunkt i tvl. § 1-3 annet ledd og sier eksplisitt at hvorvidt NT skal tilkjennes søksmålskompetanse må vurderes på tilsvarende måte som i Rt-2010-402 og Rt-2010-1089. Deretter presiserer retten at ”tvisteloven § 1-3 er av preseptorisk karakter, slik at søksmålskompetanse ikke kan avtales mellom partene” i avsnitt 2. Et ”avtaleforhold” kan likevel være relevant i helhetsvurderingen av om det foreligger søksmålskompetanse. Retten redegjør så for den overordnede hovedregel i avsnitt 4 og uttaler at det kan tenkes unntak i helt spesielle tilfeller, slik det ble lagt til grunn i NT1 og NT2. Nærværende sak også må underlegges en vurdering av om forholdene er så spesielle at det tilsier at tillitsmannen bør tilkjennes søksmålskompetanse for dette kravet.

Avsnitt 5 utgjør hva jeg kaller dommens første del, der nærværende sak blir vurdert opp mot tidligere saker. Først tas det utgangspunkt i Rt-2010-402 og Rt-2010-1089. Retten åp-

ner med at det er en ”klar forskjell i type krav” i denne saken som omhandler erstatningskrav mot tredjemann, i forhold til kravene i de to 2010-kjennelsene som gjaldt krav mellom avtaleparter. Retten fremhever to bærende elementer for hvorfor NT ble tilkjent søksmålskompetanse i de to første kjennelsene. Første moment var at obligasjonseierne hadde fra-skrevet seg sin egen søksmålsrett i forbindelse med lånene, og at låntakeren som avtale-motpart hadde akseptert en løsning med NT som mellommann. Retten understreker så at de saksøkte i nærværende sak ikke har akseptert en slik løsning, ordningen er heller ikke regu-lert på noen annen måte og at avtaleverket mellom NT/obligasjonseierne/låntakerne ikke bør gis virkning utover det avtalen strengt tatt regulerer.

Det andre bærende element retten fremhever fra 2010-kjennelsene, er at alle parter ønsket å unngå enkeltforfølgende obligasjonseiere. Så uttales det at ”det er også vist til” det sterke praktiske behovet for at NT skulle ha søksmålskompetanse i Rt-2010-402, og at hensynet til den internasjonale tilliten til obligasjonsmarkedet ble fremhevet. Så vises det til at det må være en forskjell i det praktiske behovet og følgene for den internasjonale tilliten til obligasjonsmarkedet hva angår tillitsmannens søksmålskompetanse overfor låntakerne di- rekte, i motsetning til de unntakstilfeller der det kan være aktuelt å gjøre tredjemann erstat-ningsansvarlig. Deretter konkluderer retten med at Rt-2010-402 og Rt-2010-1089 ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å tilkjenne NT søksmålskompetanse i nærværende sak.

Det første som kan fremheves er at tingretten åpenbart har lagt til grunn oppsummeringen i avsnitt 15 fra Rt-2010-1089 i sin vurdering av om søksmålskompetanse skal tilkjennes i nærværende sak. Som fremhevet i nest siste avsnitt under punkt 4.3.1 er dette en overfla-disk oppsummering som er lett å misforstå. Når tingretten legger til grunn at en avgjørende forskjell mellom 2010-kjennelsene og nærværende sak er at det ikke foreligger en eksplisitt regulering av søksmålskompetansen, blir inngangen i vurderingen skjev. Det er ikke lov til å avtale seg til avvikende løsninger utover det som følger av § 1-3. Hva som uttrykkelig er avtalt om søksmålsrett er et moment som ikke har direkte relevans i tilknytningsvurdering-en, da dette blir å bygge rett på urett. Avgjørende for å tilkjenne NT søksmålskompetanse var den store praktiske betydningen NTs rolle utgjorde, noe som var ”en følge av” avtale-

verket som forelå. I nærværende sak forfølger tillitsmannen kravene i rollen som en selvstendig forvalter og behovet for søksmålskompetanse er en ”følge av” den samme avtalen som ble lagt til grunn i 2010-kjennelsene. Sakene er i så måte like. Når tingretten uttaler at 2010-kjennelsene ikke bør gis virkning utover hva ”avtalen strengt tatt regulerer”, så er mitt syn at det var avtalens avledete virkninger som var avgjørende for at tillitsmannen ble tilkjent søksmålskompetanse.

Det fremheves at styremedlemmene ikke har akseptert avtalen som et viktig moment mot å tilkjenne tillitsmannen søksmålskompetanse. Et styremedlems ansvar reguleres av aksjelovens regler, se blant annet asl/asal. § 17-1 flg. jf. asl/asal. kap. 6, og ved å påta seg et styreverv påtar man seg også den risiko som ligger i aksjelovens ansvarsregler. Det er på ingen måte et krav om at styremedlemmene må forhåndsgodkjenne risikoen om å bli ansvarlig overfor hver enkelt av selskapets medkontrahenter. Å tilkjenne tillitsmannen søksmålskompetanse effektiviserer allmennaksjelovens ansvarsregler og de hensyn som begrunner disse, i tillegg til den ordnede forfølgingsmåte obligasjonsavtalene legger opp til. Dette er momenter som Høyesterett har vektlagt i tidligere avgjørelser.¹⁷²

Siste innvending til tingrettens resonnement er Høyesteretts standpunkt i Rt-2010-1989 avsnitt 16, der de ”vurderinger og hensyn” som ble lagt til grunn i Rt-2010-402 generaliseres hva angår tillitsmannens søksmålskompetanse. Hvis en part først får tilkjent søksmålskompetanse, og denne kompetansen presiseres i en påfølgende Høyesterettskjennelse til å være generell, taler hensynet til sammenheng i regelverket og til forutberegnelighet for den aktuelle parten at man også får søksmålskompetanse i sak nummer tre som langt på vei bygger på det samme faktum og med et krav som springer ut av det eksakt samme avtaleverk.

Det andre ”bærende element” er mer konkret begrunnet i graden av hvor betydelig det praktiske behovet er i nærværende sak, og peker på forskjellen i sakenes faktiske sider.

---

¹⁷² Se f.eks. Rt-1989-484, Rt-1999-146, Rt-2000-1130

Retten anser erstatningskrav mot tredjemann for en så sjelden begivenhet at det praktiske behovet er langt mindre ved slike krav enn ved normal pågang. Dette er legitime hensyn å vektlegge. Likevel taler Rt-2010-1089 og overnevnte avsnitt for konsekvent håndheving av tillitsmannens søksmålskompetanse. Det kan også nevnes at Rt-2010-646 lempet kravet til styrken av det praktiske behovet.

Siste setning i avsnitt 5 i tingrettens dom retter seg så mot praksis generelt, og konkluderer med at ”når søksmålskompetansen her skal vurderes står man derfor etter rettens oppfatning utenfor det Høyesterett tidligere har tatt stilling til”. Det uttales også tidligere i avsnittet at det er en ”klar forskjell i type krav” i nærværende sak opp mot krav som arrest og konkursbegjæring i 2010-kjennelsene. Denne setningen må imøtegås med to forhold.

LB-2009-139781, som ble bekreftet i HR-2010-1443-U, er prinsipielt sett et nærmest identisk tilfelle som i vår sak (se punkt 4.3.2). ”Samfunnskontrakten”, som her er skattebetalingsloven §§ 12 og 48, ga staten rett til å forfølge skattekrav gjennom ”tvangsfullbyrdelse, midlertidig sikring, konkursbegjæring m.v.” Standardavtalen, som utgjør obligasjonslånavtalen, har gitt tillitsmannen rett til å forfølge krav etter låneavtalene gjennom tvangsfullbyrdelse i NT3, midlertidig sikring i NT1 og konkursbegjæring i NT2, og ”m.v.” kan man bytte ut med førstvoterendes ”generaliseringen” i Rt-2010-1089. Begge sakene omhandler et erstatningskrav mot en tredjepart, dvs. styremedlemmer etter asl/asal. § 17-1 flg. Lagmannsrettens dom er grundig og har lagt til grunn riktige vurderingsnormer. Her fremheves det at likheten mellom det å kreve betaling av skatt og kreve erstatning for mislighold av den samme forpliktelse har store likhetstrekk, og når staten har fått utstrakt kompetanse til innfordring av skatt anser lagmannsretten dette for likestilt med innfordring av erstatningskrav mot de ansvarlige styremedlemmer. Prinsipielt sett er forholdene tilnærmet identiske. Det er store likheter mellom det å kreve inn forfalte lån og sikkerhetsretter og det å forfølge et erstatningskrav som springer ut av samme avtaleforhold. Og når NT har fått tilsvarende kompetanse til å forfølge krav som staten gjennom hhv. lov og rettspraksis, så er det ingen prinsipielt gode grunner for at NT skulle være avskåret fra å forfølge et erstatningskrav når staten tillates en slik forfølgning.

I avsnitt 6 til 19 går tingretten over til den konkrete vurderingen i hva jeg kaller dommens del 2, der retten prøver sakens faktum opp mot ratio decidendi i Rt-2010-402. Jeg skal ikke forfølge denne vurderingen inngående, men nevner at det også her er lagt avgjørende vekt på manglende konkret regulering av søksmålsadgangen mellom nærværende saks parter under subsumsjonen av om det foreligger et ”reelt behov” i avsnitt 12. Det vises til samme moment som et argument for å svekke en eventuell rettskraftsvirkning av en dom mot styremedlemmene i avsnitt 15. En dom ville blitt bindende for obligasjonseierne på samme måte som i Rt-2010-402 etter reglene om avledet rettskraft.¹⁷³ Jeg skal kort oppsummere fullmaktssynspunktets generelle rekkevidde i forbindelse resten av tingrettens vurdering.

Hvorvidt fullmaktsrepresentanter skal tilkjennes søksmålskompetanse må underlegges en konkret vurdering, der eventuelle mothensyn som gjør seg gjeldende kan være avgjørende. Dette er begrunnet med at virkningene av å fravike hovedregelen i privatrettslige forhold kan være usikre.¹⁷⁴ Etter den foreliggende praksis om Norsk Tillitsmann og fullmaktssynspunktet er jeg av den oppfatning at gjeldende rett gir uttrykk for at tillitsmannen også bør tilkjennes søksmålskompetanse i nærværende sak. Men Høyesterett har kompetanse til å fravike egen praksis,¹⁷⁵ og kan endre det prosessuelle spor de har valgt for Norsk Tillitsmann.

Tingretten fremhever at mothensynet til motregningsadgangen, forholdet til erstatningens utmåling, herunder skadelidtes (obligasjonseiernes) medvirkning, og at hensynet til kontradiksjon gjør seg spesielt gjeldende ved påstand om sterkt klanderverdige handlinger. Hensynet til motregningsadgangen mellom privatpersoner og internasjonale obligasjonseiere antar jeg at er av mindre praktisk betydning. Kontradiksjon er derimot en tung rettssikkerhetsgaranti og et prinsipp med forrang gjennom menneskerettsloven § 3 og EMK art. 6 (1). Det er i utgangspunktet betenkelig å tillate anonyme parter representert ved en tredjepart

---

¹⁷³ Sml. Rt-2010-646

¹⁷⁴ Se Rt-2008-1022 og Rt-2010-402.

¹⁷⁵ Eckhoff (2001) s. 182

for en domstol,¹⁷⁶ men ettersom avtaleverket forutsetter at alle disposisjoner foretas gjennom Tillitsmannen bøter dette noe på de uheldige virkningene. Dette er også en løsning som er valgt av lovgiver gjennom materielle regler, og er noe retten må akseptere.¹⁷⁷ Men når obligasjonseierne bryter med forutsetningen om at alle disposisjoner skal skje gjennom tillitsmannen så brister også forutsetningen for ”rimeligheten” av å tillate en fullmektig til å representere anonyme parter. Dette understrekes av at obligasjonseierne avskåret fra å gå til sak på egen hånd etter gjeldende rett, og de gis en uforholdsmessig fordel ved at de kan benytte tillitsmannen eller gå til sak selv etter taktiske behov, f.eks. når de innser at de kan være medansvarlige for et erstatningstap. Den beskyttelsesverdige interessen er ikke lenger til stede. Av de samme grunner er det mer betenkelig å tilkjenne Tillitsmannen søksmålskompetanse ved obligasjonslån med færre obligasjonseiere. Her er det større rom for enkeltinteresser, for utnyttelse av et ufullkomment system og et mindre behov for å samordne interessene. De mindre obligasjonslånene bør også forvaltes av Tillitsmannen, men der obligasjonseierne selv har passiv søksmålskompetanse og tillitsmannen fungerer som prosessfullmektig på vegne av obligasjonseierne etter et gruppesøksmål.

Likevel fremstår tillitsmannssystemet som en fornuftig løsning for obligasjonsmarkedet, men våre prosessuelle regler er ikke godt tilpasset til det system som er lagt til grunn i England og USA. Lånetakeren har ingen garanti for at obligasjonseierne ikke går til sak på egenhånd og å risikerer å forholde seg til NT og obligasjonseiere direkte alt ettersom hva som er fordelaktig for disse partene. Motsatt er selskapene godt i stand til å vurdere risikoen i et høyrenteobligasjonsmarked. Likevel er jeg av den oppfatning at det mest hensiktsmessige hadde vært å lovregulere tillitsmannens søksmålskompetanse grunnet den avgrensede og betydningsfulle funksjonen dette utgjør i dag. På denne måten unngår man en vanskelig omnavigering rundt søksmålsbetingelsenes preceptoriske karakter, og man kunne oppnådd en klar og forutberegnelig regulering av obligasjonsmarkedet. Enkeltstående obligasjonseieres søksmål ville følgelig med sikkerhet kunne avvises også etter norsk rett. Tingrettens kjennelse er i dag anket til videre behandling i Borgarting lagmannsrett.

---

¹⁷⁶ Sml. sannhetsprinsipp i Rt-1989-338

¹⁷⁷ Rt-2010-402 avsnitt 41

5 Kilder

5.1 Loverregister

1915	Lov om domstolene (domstolloven) av 13. august nr. 5.
1915	Lov om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) (opphevet) av 13. august 1915 nr. 6.
1918	Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven) av 31. mai nr. 4.
1930	Lov om skifte (skifteloven) av 21. februar 1930 nr. 21.
1939	Lov om gjeldsbrev (gjeldsbrevlova) av 17. februar 1939 nr. 1.
1952	Lov om betaling og innkreving av skatt. (skattebetalingsloven) (Opphevet) av 21. november 1952 nr. 2.
1957	Lov om friluftslivet (friluftsløven) av 28. juni 1957 nr. 16.
1975	Lov om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova) av 6. juni 1975 nr. 31.
1980	Lov om ligningsforvaltning (ligningsloven) av 13. juni 1980 nr. 24.
1984	Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) av 8. juni nr. 58.
1992	Lov om bygdeallmenninger av 19. juni nr. 59.

- 1992 Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven) av 27. november 1992 nr. 109.
- 1997 Lov om eierseksjoner (eierseksjonsloven) av 23. mai nr. 31.
- 1997 Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 44.
- 1997 Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 45.
- 1999 Lov om husleieavtaler (husleieloven) av 26. mars 1999 nr. 17.
- 1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr. 30.
- 2004 Lov om finansiell sikkerhetsstillelse av 26. mars 2004 nr. 17.
- 2004 Lov om voldgift (voldgiftsloven) av 14. mai 2004 nr. 25.
- 2005 Lov om skogdrift for statsallmenningen - Lov om skogbruk (skogbrukslova) av 27. mai 2005 nr. 31.
- 2005 Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) av 17. juni 2005 nr. 67.
- 2005 Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) av 17. juni 2005 nr. 90.
- 2007 Lov om verdipapirhandel (verdipapirhandeloven) av 29. juni 2007 nr. 75.

2011   Lov om endringer i friluftsløven og straffeloven av 16. september nr. 41.

5.2 EU-direktiver

EP/Rdir/2004/109/EF   EUROPAPARLAMENTS-   OG   RÅDS DIREKTIV
2004/109/EF av 15. desember 2004 om harmonisering av
innsyns krav med hensyn til opplysninger om utstedere av
verdipapirer som er opptatt til notering på et regulert marked,
og om endring av direktiv 2001/34/EF.

EP/Rdir/2002/47/EF   EUROPAPARLAMENTS-   OG   RÅDS DIREKTIV
2004/47/EF av 6. juni 2002 om avtaler om finansiell sikker-
hetsstillelse.

5.3 Lovforarbeider

NOU 2001: 32   Rett på sak. Lov om tvisteløsning (tvisteloven). Oslo 2001
(Bind A og B er fortløpende paginert).

NOU 2007:13A   Den nye sameretten. Utredning fra Samerettsutvalget. Oslo
2007 (Bind A og B er fortløpende paginert).

Ot.prp.nr.22 (2003-2004)   Om lov om finansiell sikkerhetsstillelse. Oslo 2003.

Ot.prp.nr.51 (2004 - 2005)   Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvistelo-
ven). Oslo 2005.

Ot.prp.nr.34 (2006-2007)   Om lov om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) og lov
om regulerte markeder (børsloven). Oslo 2007.

Innst.O.nr.110 (2004-2005) Innstilling fra justiskomiteen om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven). Oslo 2005.

5.4 Domsregister

Høyesterett

Rt-2011-297	HR-1992-474-K
HR-2010-1443-U	Rt-1989-1140
Rt-2010-1089	Rt-1989-484
Rt-2010-646	Rt-1989-338
Rt-2010-402	Rt-1983-532
Rt-2009-966	Rt-1971-425
Rt-2009-679	Rt-1969-1032
Rt-2008-1741	Rt-1958-891
Rt-2008-1246	Rt-1953-1435
Rt-2008-1022	Rt-1953-35
Rt-2007-1830	Rt-1937-803
Rt-2006-238	Rt-1936-318
Rt-2002-816	Rt-1935-896
Rt-2001-1505	Rt-1935-53
Rt-2000-1130	Rt-1934-70
Rt-1999-1226	Rt-1928-295
Rt-1999-622	Rt-1918-449
Rt-1996-146	Rt-1914-419
Rt-1994-524	Rt-1910-200
Rt-1992-1618	

Lagmannsretten

LB-2009-139781

Tingrettene

Oslo tingrett 30. januar 2013, kjennelse. (sak nr. 11-164647)

Asker og Bærum tingrett 28. mai 2010, kjennelse. (sak nr. 10-076785)

EMD

Case of Walston v. Norway, application no. 37372/97, dom 3.6.2003

5.5 Bøker

Backer, Inge Lorange. *Rettslig interesse for søksmål, skjønn og klage – særlig ved naturinngrep*. Oslo 1984.

Berg, Borgar Høgetveit og Andreas Nordby. *Gruppesøksmål: Tvistelova kapittel 35 med kommentarer*. Oslo 2012

Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utgave v/ Jan E. Helgesen, Oslo 2001.

Hov, Jo. *Rettergang I*. 3. utgave. Oslo 2010.

Koph, Ragnar. *Rettslige standarder*. Oslo 1948.

Lossius, Petter, Ketil Harbek og Jan Grønnerud. *Skattebetalingsloven med kommentarer*. Oslo, 2003.

Mæland, Henry John. *Kort prosess: En innføring i den sivile rettergang etter tvisteloven*. 2.rev. utg. Bergen, 2009.

Robberstad, Anne. *Sivilprosess*. Oslo 2010.

Schei, Tore. *Tvistemålsloven med kommentarer I*. 2. utgave, Oslo 1998.

Schei, Tore ... [et al.]. *Tvistemålsloven med kommentarer I*. 3. utgave, Oslo 2007.

Schei, Tore ... [et al.]. *Tvistemålsloven med kommentarer II*. 3. utgave, Oslo 2007.

Skoghøy, Jens Edvin A. *Twisteløsning: Domstoler, søksmål, saksbehandling og bevis*. Oslo 2010.

Woxholth, Geir. *Selskapsrett*. 3. utgave, Oslo 2010.

Woxholth, Geir: *Avtalerett*. 6. utgave, Oslo 2008.

5.6 Artikler

Bernt (Bernt-Hamre), Camilla. *Tilknytningskravet for rettslig interesse i privatrettslige forhold – Tendenser til oppmykning i Høyesterettspraksis?* I: Lov og rett. 2011 s. 142-158.

Fleischer, Carl August. *Anvendelse og fortolkning av dommer*. I: Jussens Venner. 1965 s. 146-209.

Fleischer, Carl August. *"Rettighet" kontra "interesse" i norsk rett og rettsutvikling*. I: Tidsskrift for rettsvitenskap. 1987 s. 244-265.

Robberstad, Anne. *Pretensjon og Realitet i sivile saker*. I: Jussens Venner. 2007 s. 61-79.

Skoghøy, Jens Edvin A. *Rett, politikk og moral*. I: Tidsskrift for rettsvitenskap. 1994 s. 837-881.

5.7 Andre kilder

Gyldendal rettsdata

Backer, Inge Lorange. *Kommentarer til friluftsløven*. Gyldendal Rettsdata, Oslo 2012. [avlest 24.04.2013]

Torp, Sigurd Holter. *Kommentarer til tvisteloven*. Gyldendal Rettsdata, Oslo 2010. [avlest 24.04.2013]

Avisartikler

Sæter, Kjetil. *Vanskelig å gripe inn*. Intervju av Mads Henry Andenæs. I: Finansavisen. Oslo 28. april 2011. <http://thuledrilling.files.wordpress.com/2011/10/20110428-slc3a5ss-mot-anonyme-saksc3b8kere-91.pdf> [sitert 24.04.2013]

Nettsider

Finansdepartementet. *Høring – forslag til regulering av søksmålskompetanse for tillitsmenn i obligasjonslån*. Oslo 2009.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/hoeringer/hoeringsdok/2009/horing---forslag-til-regulering-av-soksm.html?id=587071> [sitert 24.04.2013]

Norsk Tillitsmann ASA. *Tillitsmenn for obligasjonslån mv – ulike forhold knyttet til søksmålskompetanse*. Oslo 27. oktober 2009.

http://www.regjeringen.no/pages/2269404/brev_norsk_tillitsmann_27.10.09.pdf

[sitert 24.04.2013]

Norsk Tillitsmann ASA. *Hjemmeside*. Oslo 2013. <http://www.trustee.no/> [sitert 24.04.2013]

Klareringstjenesten AS. *Hjemmeside*. Oslo 2013. <http://www.klarering.no/> [sitert 24.04.2013]

Thule Drilling AS. *Thule Drilling The Story Unplugged*. Oslo 2009.
<http://www.klarering.no/> [sitert 24.04.2013]

Personlige meddelelser

Børseth, Pernille. *Juridisk ansvarlig i Klareringstjenesten AS*. Telefonsamtale 10.04.2013,
e-mail 24.04.2013.